

Summia Ragnmundi

res grādet maxime patiunt in ptu z qñqz dubiū est. vtz ipe cū infantib⁹
pnt euadere mortē. Partu do facto matric oue exit p vuluā in lotuz ei⁹
reuertit p astucia obstetricū. Et ideo sequit illud qd lrā prendit. vtz q
ante ptū mulieres impregnate dnt se pmuniri cū sacris ecclie. Ut grādi
uine maiestatis eis in suis laborib⁹ z dolorib⁹. Bueniat. q valde inhōestū
eēt q sacerdos deberet eas visitare in ptu cū sacris ecclie. Quia si h fieri
ret. tunc quodāmō fieret irreuerentia sacramento. quod non debet fieri
Isto tamen non obstante si ptingit casualiter. tunc ipe sacerdos licite p
eas visitare. ne absqz pessione. ptritōe. z cōmunicatione decederent. Sed
tū cauti⁹ est. q sacerdotes moneāt has mulieres q se ante ptum p̄pant
cum sacra p̄munionē ppter causas assignatas: Et hoc est de intentione
littere. Et hec dicta d̄ pmo libro sufficiunt.

Liber scōs hui⁹ totū tractās de Matrimonio.

.i. in h libro s̄ in iure p̄firmat⁹

De declarabo que sunt sponsalia scripto

s̄ dat⁹ .i. pecunia s̄ facta

Annulus aut arum data vel promissio simplex

s̄ factū cū p̄missione .i. m̄rimo^m

Et iuramentum cernunt sponsalia carnis

s̄ q̄ttuor enūerata s̄ m̄rimo^m

Hec p̄eunt copulam

Ciste est liber scōs hui⁹ summe in q̄ autor vult determinare de m̄ri
monioz de ei⁹ effectib⁹. Et p̄tinuat ad p̄cedentē lrām sic. Postq̄ m̄g de
terminauit de quibusdā sacris. vtz de sacra eucharistia. extrema vnctōe
baptismo. z de p̄firmatōe hic in p̄nti. In scōo libro vult determinare de
m̄rimonioz de ei⁹ effectibus. Et diuidit in duas ptes. In p̄ma det̄m̄i
nat de m̄rimonio In scōda incidentaliter ponit quedā notabilia d̄ sacris
ordinibus. Scōda ibi. oēm p̄trahere. zc. Prima ps adhuc diuidit in duo.
p̄mo determinat de matrimonio. Scōdo ponit p̄suasiones circa m̄rimo
nium vtiles. Scōm ibi. si gregis alterius. Primū punctū adhuc in duo.
p̄mo facit qd̄ d̄cm̄ est. Scōdo ponit quedā incidentia m̄rimoniū impedi
entia. ibi. Reddere si coitu ptes patebūt in p̄cessu lrē. Quātū ad p̄mā
ptem d̄t sic. q̄ sponsalia hnt fieri q̄ttuor modis. p̄mo p̄ anulū dationē. Se
cūdo p̄ donat̄ d̄nōdia siue p̄ pecuniā vt p̄ auz vel argentum v̄ p̄ villas
aut h̄moi. Tercio spōsalia hnt fieri p̄ simplicē p̄missione. Quarto p̄ iur
ramētū vt qñ aliq̄s iurat q̄ aliquā velit ducere in vxorē. Et ista ecōuerso
iurat q̄ velit ip̄m ducere in vixz hec spōsalia dnt p̄cedere m̄rimoniū.

Notandū circa lrām h̄m̄ Joh̄ez andree in summa sua spōsalia sic des
scribunt. spōsalia s̄ p̄missione futurarū nuptiarū ad ip̄a p̄ficienda. vt d̄i
cendo. ego duco te in vxorem. Et dicunt sponsalia a verbo spondeo des.
quod idem est quod p̄mitto. quia ibi vir z mulier p̄mittunt s̄b̄i iuramentū
fidem. pro quo sciendum: q̄ sponsalia h̄m̄ textum s̄iūt quattuor modis.
Primo sponsalia celebrantur per anulū datōem vt quando sponsus tra
dit sponse anulū: Scōdo sponsalia celebrātur per p̄missione pecuniā

sive vel aliarum rerum sicut quando dantur ville aut alie res in signum huius quod
 ibi facta sunt sponsalia. **M**erito sponsalia fieri debent per permissionem
 plicei ut si dico. ego ducam te in uxorem et si bona fide tibi promitto. **Q**uarto
 sponsalia celebrantur per iuramentum ut dicendo. Per deum vivum: ego ducam
 te in uxorem. Et isti quattuor modi ponuntur in lra. **S**ed quibus ab
 huc addunt quintum et hoc extra lras. scilicet quod sponsalia quocumque sunt per obligat
 edes: ut quod procuratores puerorum non dum dilectorum mutuo se obligant ad ma
 trimonium ex parte aborum puerorum promittentes et dicentes. Quicquid in finem
 frateret. ille dabit decem marcas puri auri illi duobus procuratoribus presentibus
 sponsalia si facta: si tamen non notandum. quod illa sponsalia per ipsos pueros potest
 revocari. ut per quarto decretalium ubi dicitur. disponat oes nullus est que in cunctis fuerit.
 si ibi dicitur pueri nisi pro bono pacis fieret. coniungi non debent. **Q**uia
 pueri ibi notantur qui generare et concipere non possunt. **I**tem ibidem dicitur
 quod matrimonium solo consensu contrahitur. etc. **S**ecundo est notandum
 quod verba per que contrahitur matrimonium sunt duplicia. quedam de futuro
 rovi si illa verba. accipiam. ducam. quedam de presenti. ut accipio. ducam. **E**xemplum
 primum ut si vir diceret. ego ducam te in uxorem. **E**t econverso illa. ego ducam te
 in uxorem. exemplum secundum. ut si vir diceret. **E**go ducam te in uxorem. et illa ducam te
 in uxorem. **E**t inter illa est differentia. quia tales qui hoc fa
 ciunt per verbum de presenti non possunt sequestrari. quia ipse non potest
 aliam ducere ipsam vivente. nec ipsa alium ipsam vivente. **S**ed verba de futuro non
 habent tantam efficaciam. quia possunt mutare promissa eo quod ipse qui fecit
 promissionem per verba futuri temporis potest aliam. **E**t illa consimiliter alium
 quia ista promissio vinculum vigoris non habet. **S**ed tamen si promissio
 sponsalium fit per verba presentis temporis. tunc hoc contingit dupliciter. aut
 enim sequitur copula carnalis aut non ulterius. aut fit testibus presentibus
 aut non. si fit testibus presentibus siue carnalis copula sequitur aut non ipsa
 est vxor eius. et econverso. ipse est vir eius tamen in ecclesia militante quam triumphantem. **S**i
 autem promissio per verba de presenti temporis non fit testibus presentibus. ipse potest ipsam evadere. et
 econverso si vult. **S**ed camen coram deo omnipotenti ipsa est vxor eius. et eco
 verso ipse est vir eius. **E**t ecclesiam militante in illo decipere potest. ecclesiam tamen trium
 phantem scilicet deum omnipotentem non potest decipere cum ipse noscat occulta cor
 dium presentium presentium et futuro. **I**tem notandum quod ecclesia est duplex. scilicet. mi
 litans et triumphans. ecclesia triumphans est regnum celorum talis ecclesia nec deci
 pit nec decipitur: ubi gratia. ut si aliquis hominitatem suam in hoc mundo sper
 neret. ecclesiam triumphantem. id est regnum dei adeptus esset post hanc vitam. **E**t si
 tunc isti qui in christo habitant triumphantem ab hostibus eius ceperunt. **Q**uia
 vltima mundana in presenti seculo spernerunt. ideo ecclesiam triumphantem.
 id est regnum dei adepti sunt. **U**nde sciendum dicitur est primo quod talis ecc
 lesia triumphans non decipit quod sic declarat. ponat in causa gratia exempli. quod
 aliquis coeat cum vidua vel cum virgine alio modo ipsa cognoscere non pos
 set eo quod ei coitus non presentiatz dicat ad eas presentias mihi de coitu ego ducam
 te in uxorem et in mulierem meam. ita tamen quod intentio illius non sit cavere buo
 cere. postquam talis cognoscat eam corporaliter. tunc potest eam repudiare sic eccles
 ia triumphans non decipit talem eo quod non coit ad hoc quod illa ducat. quia
 intentio eius fuit eam non velle ducere. et tamen ipsa est eius vxor coram deo.

Summula raymundi

Secundo dicitur erat, quod ecclesia triumphans non decipit. ubi gratia ponatur quod aliquis promittat verba intentione et tota voluntate aliqua puella sibi in vxore ducere. ita tamen quod carnalis copula sequitur siue non postea eam repudiat et non ducat eam in vxore vel in muliere sua. tunc in hoc ecclesia triumphans non decipit. sed ipse decipit seipsum. Quia animam suam eternaliter dabitur ex eo quod vxore sua coram altissimo deo. Et eam dimittere non potest. Si autem dimittat eam. tunc reus est iudicio: sic e converso intelligendum est de muliere. Sed ecclesia militans est christianitas vel ecclesia inferior in hoc mundo. Quia ibi omnia sacra recipimus et in fide perseveramus. Et dicitur ecclesia militans id est quod sicut aliquis militat et cum hoc actualiter laborat in corpore triumphum recipere. sic ista ecclesia inferior in mundo adhuc militat et assidue laborat ut triumphum recipiat et talis ecclesia quibus decipit quam deus decipit. primo dico quod ipsa decipit quod sic declarat. ponatur quod aliquis promittit aliquam puellam ducere vel aliquam mulierem presentibus testibus siue fuerit in intentione illi siue non de qua ista ducat in vxore sua. Quia ecclesia militans ipsa cogit ad hoc. Si autem ipsam ducere noluerit. tunc omnia sacra ecclesie illi denegantur. et sic ecclesia militans istum decipit. quia non fuit de intentione sua illam velle ducere et tamen coactus ab ecclesia ipsam ducit. ¶ Secundo dico. quod ecclesia militans quibus etiam decipit. quod sic declarat. quod ponatur quod aliquis alicuius in vel mulieri verba promittit et tota sit intentio ducendi eam. talis autem promissio fiat testibus absentibus tunc ipse potest eam repudiare si voluerit. dato etiam quod copula carnalis ibi secuta fuit siue non. Sed tamen contra salutem ipsius est hoc. quia ipsa vxore sua est coram deo. Et sic ecclesia militans decipit. Et sic tunc per quod diuersificans sponsalia promissa verba presentibus et talis promissio sit verba futuri temporis. hoc est dupliciter vel sequitur copula vel non. si copula carnalis sequitur. tunc deus quod iste qui promittit istam ducere verba futuri temporis ut ducat eam in vxore et ipsa carnaliter coniungitur ipsa vxore ipsius. si autem non sequitur copula carnalis. tunc potest ea euadere coram deo coram ecclesia. quia ista non est vxore eius.

¶ Tertio dubitatur inter quos habeantur sponsalia: ibi respondetur quod inter septennales. quia ibi trahitur publica honestas. nisi malicia suppleret et aetatem. sic quod ante septennium non agerent se mutuo carnaliter. tunc inter eos dicitur sponsalia celebrare ante septennium. unde quidam doctor dicit Septennia pueri iam sunt sponsalibus apti. Post quartumdecimum masculus trahitur huiusmodi duobus hoc deus sic intelligi. quod pueri septem annorum presentibus mittere sponsalia. sed quando vir est quatuordecim annorum et mulier duodecim. tunc presentibus trahere in matrimonium. Et hoc sedit idem doctor. qui pubertate potest attulit minorem expectat iure. nec ei licet hinc resilire pro illius euidencia.

¶ Ultimo dubitatur. utrum sponsus sponse sit compellendus ad matrimonium post celebratam sponsalium. Respondetur secundum Joannem andree per distinctionem. vel si sint maiores vel minores vel una persona maior et alia minor. si primo. sic quod sint maiores et sunt in tempore pubertatis. tunc compellendus est ad matrimonium si traxerunt sponsalia in septennio. nisi esset aliud impedimentum videlicet quod vni istorum vellet intrare religionem. si autem secuta est copula carnalis. tunc non potest intrare. Si secundo. videlicet quod sint minores. tunc non sunt compellendi. quia non sunt debite etatis. Si tercio. videlicet quod una persona sit maior et alia minor. tunc vel maior vult et minor non vult. et sic non sunt compellendi. si autem minor vult et maior non. tunc sunt compellendi ad matrimonium.

¶ spōsalia facta

Soluntur casibus octo

s^o qd sequit

Subscriptis videas studiose casibus istis

.i. mea vxor

.i. claustr

Inuito me sponsa velit mea religionem

.i. añ copulā legitimi thori

.s. sc̄m

An te thori sedus intrare nec hoc inhibebo

s^o mea .i. remote .i. recebo .i. inueniri

A prima longesi cedo q̄ reperiri

.i. valeo

.i. incōstans

Nō possum vel ego sum factus homo vagabundus

s^o hinc inuagado .i. uenient

Per terras licite nubit reliquo maculatus

.s. tali infirmitate .s. nō fuit copula

Silepra fuero cognatam si spūs eius

.s. carnalr

.i. ambab² psonis .s. casteyiuēdi

Cognoui vel si sit nobis equa voluntas

.s. mōdis dictis spōsalia hō carnalr p̄guit .s. vxorē

Istis absolui vel si quis polluit istam

.i. in m̄rimoniū duxi

.i. neq̄at .i. rephēdēdi p̄ testes

Quam desponsaui q̄ inde queat reprobari

.i. infirmitas p̄tra lege .i. circūdat

Morbus sine dolor enormis detineat me

.i. altere puelle .s. x̄ba de p̄iti .i. sequit

Si debero relique sponsalia q̄ comitetur

.i. carnalis copulā .i. minor ancilla

Larnis amicitiam minor veniens ad adultam

.s. octo iā dicit

.i. matrimoniū

Etatem casus isti sponsalia soluunt

Nic autor enumerat octo casus mediātibus quibus spōsalia soluuntur vel mediātibus quibus matrimonium impedit̄ e vult t̄m̄ p̄ casu primo. si fecisti p̄missionē per verba futuri t̄pis sic q̄ copula carnal' non fuit secura si tunc ip̄e vel ip̄a voluerit intrare religionē tūc spōsalia dissoluuuntur. Quis ratio est ista: quia vnū quodq̄ potest in meli^o cōmutari. sed melius est intrare religionem q̄m matrimoniu: quia ip̄e homo tuti^o potest seruire deo in religione q̄m in matrimonio. Et ratio illius ē ista. quia ille qui est in matrimonio ille est impeditus in mundanis negotiis curam gerens de suo nutrimento: mulieris aliorum vnde d̄t Apost solus. omnis habens vxorem que sunt huius seculi negocia custodiant

Mercus casus est iste. si fecisti p̄missionem per verba presentis temporis et copula carnalis siue sit secura siue non et si postea ab ea lōge rece

Summula Hamundi

Das sic q factus esvagabundus pyniuerfaz terrā ipā cū alio viro nubes
re pt. ¶ Pro q notandū q ptra illū casuz noua iura pclamāt q dicūt q
talis mulier nō dz aliū viū ducere eo viuēte siue ipē sit lōge ab ea siue p
pinque nisi ipā scit vaciter ipm eē mortuū. Et si insup duceret aliū inius
ste pcederet. Et illud innuit Joānes teuthonic⁹ et alij iuriste. vt pz in de
cretalib⁹. z hōc si ipā mulier desup ducit aliū virā ipō adhuc viuēte inius
ste pcedit. qz e⁹ est vxor corā deo. Et dato q ipā aliū duxisset post lōgum
tēs isto redeūte oz derelinqre sedm r redire ad primū. ¶ Tertius casus ē
iste. si alter illoz est leprosus tūc pt fieri sepatio inter eos. qz leprosi debēt
esse exclusi a cōitate hoim. sed tū si illi libēter sibijnuicē copulāt admit
tat. Et istud intelligendū est tā de viro qz de muliere. qz qd cunqz illorū
suppositoz infirmat. lepra pt separi ab alio. ¶ Quartus casus est. si feci
sti alicui votū cui⁹ cognatā pus aliquat⁹ cognouisti vel m̄imoniū cū ea
ptra xisti hoc impedit m̄imoniū z dissoluit spōsalia. ¶ Quint⁹ casus ē
iste. si est equa voluntas marize femine. scz si ambo pponunt castē viuē
re. qz vt sic m̄imoniū dissoluit sed spōsalia manent. ¶ Sextus casus ē
iste. si aliquis esset fornicat⁹ cū aliq q lucide pt ptestare dūmō sit mechā
tus talis pt ducere aliū viū ecōuerso. ¶ Septimus casus est. qz si cōtra
xisti matrimonii cū aliqz postea trāsīs ad aliāz das ei spōsaliaz concun
bis cū ea. z cū pma ptra xisti pverba de pnti tunc illa scda relinquit quaz
carnā r cognouitiz primā retinere debet. ¶ Octauus casus est. si pu
ella non ē matura. scz q sit infra duodecim annos facit alicui pmūssōes
tūc ille pmūssiones seu vora nō stabūt. i. q spōsalia q ipā facit pnt dissoluit
Et rō est. qz ipā ad annos discretōis nō puenit. quia in illo tpe adhuc fas
tua fuit z potuit faciliter decipi.

¶ Circa trāz pō est notandū q inter istos casus tunc p̄mus. qrt⁹. z octa
uus ipediunt matrimonii ptra hēdūz diminuūt z tractū. Sz alij qnqz ca
sus ipediunt m̄imoniū ptra hēdūz sed non diminuunt z tractū.

¶ Scdo notandū. qz pter hos predictos casus in lrā. tunc extra litterā
adhuc sunt alij casus mediantib⁹ quib⁹ spōsalia dissoluntur. Nā p̄m⁹
casus est iste qn vir z mulier fornicat spūali⁹. i. recedit a fide. Scda ē susce
ptio sacroz ordinū. vt si aliquis est diaconus vel sbdiacon⁹ illō soluit spō
salia. Terc⁹ casus est. si aliquis pmittat alicui ad certū tps qz ducat eaz
in vxorē non est monitus in illo tpe reuoluto spōsalia sunt rupta

¶ Quartus casus vltimus est iste. si interuenerit cognatio spiritualis.
sic in tali cognatione fiunt fratres forozes spūrituales. tunc iterum spō
salia s̄rupta.

¶ Tercio notandū est. lrā d̄t q ingressus religionis diminuit spōsalia.
Et rō huius est ista. qz tunc hō moritur in mundo secularibus negotiis
abrenunciādo. ¶ Pro quo notandū est. qz triplex est mors. qdaz ē mors
corporalis. quedā secularis. z quedā spūalis: Mors corporalis est quādo aia
sepatur a corpore. Sed spūalis est. quando aia separatur a deo per pecca
tū. Sed secularis est quando hō sepatur a mundo z abrenunciat omib⁹
secularibus negotiis z vult solū chustū sicut dixit beatus Paulus. viuo
ego sed iā non ego. viuūt aut in me chustus: Et isto modo hō moritur p
ingressuz religionis. Quia tunc abrenunciat omibus que habet. ¶ Pri⁹

Folio. lxxiii.

est abrenunciat libere voluntati p votu obedientie. Secdo abrenunciat delectationib carnalib p votu castitatis. Tercio abrenunciat omib ne gotijs secularib p votu paupertatis. z illa tria snt essentialia ordinis: scilz obedientia, castitas z voluntas paupertatis.

Quarto notandū est. In littera dicitur si aliquis cognouit cognatā alicuius postea non potest eā ducere in vxorē cui fuit cognata. Dubi tatur ergo vtrū in omni coitu contrahitur affinitas siue legitime siue nō. Et videtur q sic, quia affinitas est personarū proximitas ex copula carna li pueniens, modo si affinitas puenit a copula carnali, z in omni coitu est copula carnalis, ergo videtur q omni coitu contrahitur affinitas. Et pba rur hoc idē per Apłz qui dicit. Omnis qui adheret meretrici fit vnus cuz meretrice. Et p consequēs ex hoc contrahitur affinitas. Sed in opposi tū arguit sic, omnis extra ordinaria pollutio non diminuit mrimoniū, s; simplex fornicatio extra thoz legitimū est extra ordinaria pollutio, g ta lis non diminuit mrimoniū. Ad istud dubiū rñdetur q fornicatio si ue fit in legitimo thoro siue non z quocunqz mō fit s; naturalē seu natura liter si aliqs cognouerit, cognatā alterius non dz intrare mrimoniū cuz ista cū ex fornicatione simplici extra mrimoniū contrahit affinitas si cut in mrimonio. Et defuncta muliere vir nō pē aliā ducere nisi in qn ta linea cū ex omni fornicatiōe p trahit affinitas naturalr, vt iā dictuz est.

Tunc ad rōez añ opposituz dz, q aliqua cōmixtiōez seu pollutōez esse ex tra ordinariā intelligit duplr. Vno q non fit in thoro legitimo. Alio q non fit s; consuetudinē cōmittendi. Si pmo tunc ipedit mrimoniū: si scdo tunc non ipedit.

.i. sacz mrimoniū .i. manifeste corā gētib⁹
Coniugium sacrum coram populo celebrare
s⁹ mrimoniū s⁹ celebrādū in hibem⁹

Precepimus ne sit foris ecclesiam prohibemus

Supius autor determinauit d spōsalsib⁹. h iā determinat de sacro matri monio, z diuidit in duo. nā pmo determinat d mrimonio, scdo pōit qndaz cautelā oñdes corā qb⁹ psonis dz celebrari mrimoniū. Secda ps ibi (Lo ta pentela) Quātū ad pmiā p̄vult tm̄. q coniugiu siue mrimoniū dz fieri corā pplo in facie ecclie, z nō forseccliaz vel in aliq loco occulto. Rō est: q si fieret in loco secreto tunc qñqz fieret illustioez z deceptōes, z ne con tingat hoc tunc mrimoniū dz fieri in facie ecclie in loco publico.

Summula raymundi

Circa lrām est notandū de quinqz. Primo de causis m̄rimoniij. Se-
cūdo qd sit matrimonii diffinitive. Tercioyñ d̄r matrimonii. Quarto
a q̄ m̄rimoniū sit institutū. Quinto in q̄ locoꝝ q̄ tpe est institutū. Quā-
tū ad p̄mū d̄r q̄ q̄ttuor s̄t cause m̄rimoniij. scz. cā efficiens. material. for-
malis. z finalis. cā efficiens est duplex. scz. mediata z immediata. Lā effi-
ciens immediata ē p̄sensus mutu⁹ viri z mulieris p̄ vba de p̄nti. i. vir cō-
sentit mulieri z mulier viro. Sed cā efficiens mediata est institutio diuī-
na. quia deus gloriosus instituit hoc sacramentū. Sz cā materialis ē vir
z mulier scz p̄iuncti. sed cā formalis est mod⁹ sbarandi. Sed cā finalis
est duplex. qz quedā fuit añ p̄ctm̄ z quedā post p̄ctm̄. cā finalis añ peccat-
tum fuit. plis generatio. sed causa finalis post peccatum fuit fornicatio
nis euitatio z hoc de p̄mo. Quātū ab scdm̄ est notādum q̄ matrimoni-
ū z sic diffinitur viri z femine legitima p̄iunctio indiuiduā p̄iuetudine fer-
uās d̄r notant in singulari viri z femine z in pl̄i viroy z feminay iō quia
vnus sol⁹ vir debet habere vnā solā mulierē ecōuerio. Et i ista desc̄pti-
one tangunt oēs cause. p̄mo tāgitur causa materialis cum d̄r vir z muli-
er. Scdo tāgitur causa efficiens cum d̄r legitima. Tercio tāgitur cau-
sa formalis cum d̄r p̄iunctio. Quarto tāgitur cā finalis cū d̄r indiuidus
am p̄iuetudine suans. Quātū ab sc̄cum est notādū. q̄ matrimoni-
um d̄r q̄i m̄ris m̄niū qd idem est qd officium vnd de sc̄to martino cas-
nitur. munia tua deuotus implebo. Sed diceret quare magis d̄r mati-
monium q̄ patrimonii. R̄ndet q̄ iō. qz m̄ plus occupat ad generandū
prolem q̄ pater. quia de ea dicitur q̄ mater est in p̄tu dolorosa seu in la-
ctando seu enutriendo laboriosa in p̄ceptu onerosā. Et sic mulier plu-
ras labores habet circa p̄lem q̄ vir. ideo plus dicitur matrimonii q̄ pa-
trimonium. Quātū ad quartum scz a quo matrimonii sit institutū
est notādum vnde sicut iā dictū est q̄ cā efficiens huius sacramenti fuit
īpe deus. ideo dicit q̄ illud sac̄m̄ p̄ncipaliter effectiue a deo sit institū-
tum sed instrumentaliter z consecutiue tunc illud sac̄m̄ ab adā z eua ē
institutum Sed diceret aliqs in q̄ locoꝝ in quo tpe est institutū. in ame-
nissimo loco scz in paradiso in tpe locundoz sic tunc p̄z dignitas hui⁹ sa-
cramenti qz rōne institutōis tunc hoc sac̄m̄ est dignius alijs vnde vnū
sacramentū esse dignius alio intelligitur dupliciter. vno mō rōe effica-
cie sic bap̄tismus est dignius alijs. Scdo rōne excellentie sic eucharistia
est dignior alijs quod intelligitur pluribus modis. Tercio modo ratiōe
conferentis sic ordo vel confirmatio est dignior alijs. Quarto rōe vnio-
nis siue institutōis siue significationis. Et sic matrimonium est digni-
us alijs. quia in matrimonio est duplex coniunctio siue vnio p̄ma ē ani-
moz quia ibi animus mulieris p̄iungit animo viri. Scda p̄iunctio ē cor-
poz in copula carnali que vnio proprie designat vnionē fidelis cuz ch̄ro
vnde Ap̄s dicit qui adheret deo est vnus cum deo. Et quia talis vnio in
matrimonio significat vnionem dignissimam videlicet vnionem anime
cum ch̄sto. Ergo rōne istius vnionis illud sacramentum est digni⁹ alio
sacramento. Etiam sc̄at vnionem dei. qz deus voluit se vniri hūane na-
ture: q̄ sic h̄ duo corpa p̄iungunt inuicē sic deitas fuit p̄iuncta hūanitati
ēn ch̄ro. q̄ rōne illi⁹ vnionis p̄cellit alia oia sac̄a z institutōes eccl̄asticas

Quāto ad qntū scz quō illo sacz sit institutū ē notādū q dōs bicūe mfi monium eē institutum s̄b his. crescite et multiplicamini et replete terram sed hoc videtur minus verum. Rō est ista. qz ista vba fuerunt plata tēpo re noe post diluuium. Sed m̄imonium diu fuerat ante institutū. sed p̄t dici aliter. qz sit institutum per hec vba q̄ ptulit cum euigilasset de sa pore et vidit euāz dixit. Hoc os ex ossibus meis et caro de carne mea vt ha betur in Genesi. et tñ nullus dixit sibi qz eēt vxor sua. sed ip̄e cogit eā ex inspiratōe diuina. vnde dixit p̄pter hoc. homo dereliquit p̄rem et m̄em et adherat vxori sue.

Terē notādum sicut iā dictum est qz m̄imo^m sit institutum per hō ba que ptulit Adā dicens. Hoc os ex ossibus meis. et. Ex isto arguit sic. ab isto institutum ē m̄imo^m q̄ ptulit vba institutōis. s̄z adā ptulit verba institutōis. s̄z ab Adā m̄imonium ē institutū qd videtur eē s̄m. et sup̄ dem est qz ch̄s instituit hoc sac̄m. Vbi r̄ndetur qz in m̄imonio s̄z duo. scz sp̄uale et hūanum qz sacrum m̄imo^m rep̄tat aliquid sp̄ualite. et aliqd humanum seu humanitas. mō sicut in m̄imo^o sunt duo sicut iā dcm ē sic ip̄m m̄imo^m ē institutum per hōiem et inspiratōem diuinā. Sed tūc ad rōem dz. qz m̄imonium non est institutum ab homine inq̄ntum hō mo. sed m̄imonium institutū est ab hōie diuinitus illuminator inq̄ntum grā sp̄s sancti in eo operabat̄.

Ultimo notādum. qz ecclia militās dz eē cā hui^o copulatōis. scz. matri monij ita s̄vntus istorum vellet decipere alium vt vir mulierē et contra. tunc ecclia militās non dz h̄ admittere nisi eēt cā legitima impediēs s̄c̄e p̄s dcm est de casib^o. s̄z m̄imo^m dz fieri corā eccliaz testib^o p̄ntib^o publi ce seu māifeste. vt elicit ex intentōe s̄c̄e.

.i. tota p̄genies .i. viri et mulieris

Tota parentela sexus vtriusqz probabit
s̄ m̄imo^m aliq̄b^o impedimentis

Contractū reprobis casibus euacuetur
m̄imo^m s̄ vbo .i. n̄ cū alio vbo alicui^o ep̄is

Hoc de p̄senti consensu non alio stat
.i. rōnabili cā s̄ hōim .i. duciat s̄ sac̄m

Absqz p̄ia causa nemo diuorziat illum
scz vix et mulier

Unio summa duo fecit vnū. neqz quisqz
.i. segregat s̄ in carne s̄ vnū

Diuadat hoc vnū deus esse quod impat vnū

Postqz autor determinauit de m̄imonio. h̄ iā oñdit quōz q̄lit m̄imo nium dz celebrari corā q̄bus personis. Et vult tm̄ qñ sit contractū m̄imo nij per sp̄sū et sp̄sū tunc illa dz fieri corā tota parēcla vtriusqz sex^o. ne postmodum aliq̄bus casibus posset impediri. et illa contractio cum ver^o bo de p̄ntiz non de futuro. quia alias non staret m̄imo^m nec rare tene^o et nullus hōim debet illam contractionem matrimonij sepearare nisi eēt legitima causa. tunc addit rōem. qz quod deus iunxit. hoc homo non

Summula Raymundi

sepat. sed ds non coniunxit illa duo. ergo nullus hō seperat. et si quis seperaret absqz legitima causa haberet perpetuū dolorē cū in infringeret mandatū dei.

Circa lrām est notādū. qz nullus dabet separe hos hoies absqz cā legitima et absqz aliquo casu de pdictis casibus. qz sicut deus est trinus in psonis et yn⁹ in eētia. sic etiā illi hoies sunt ynū. qz licet duo sñ in psonis. scz vir et mulier. tñ sunt ynū p copulā carnalē. qz nullus hō debet separi hos ab inuicē. quos ds glōsus iunxit. Et ergo lrā dē quos ds iunxit homo non sepat.

Secūdo notādū. qz verus pcessus et recta forma in mīmonio sic dē fieri postqz vir et mulier pueniūt ibi sñ ad ecclīaz cupiētes copulari. tūc vir stet pmo a dextris et mulier a sinistris. tunc ipse sacerdos pmo qrat p̄sentia suz ytro rūqz. scz an velint se mutuo in mīmoniu ducere. Post hoc sagax sacerdos qrat a parētela et a pplo circūstante an sciunt casus illud mīmoniu ipes dientes. his itaqz factis sacerdos dicat. ego iungo tibi katherinā hāc xpi nē. vel puellā. vel viduā: vel quō noīat sup corp⁹ et aīaz et fidē tuā vt ei p̄sentis oibus dieb⁹ vite tue sicut licitū est. et vt diliges eā in p̄sentis sicut in aduersis. in infirmitate. sicut in sanitate et in hoc salutē aīe tue qras et ei p̄sentis fieri sibi pcuras necessaria vite. et si incurat aliqd piculū corp̄is: ip̄as non deferat sicut salutē aīe tue queras. Et eadē verba sacerdos dicat cōpletē ap puellā vel viduā sñ exigentiā. ego iungo tibi hunc vir⁹ Jacobū vel quō tunc noīat sup corp⁹ tuū et aīaz tuā vt ipi sis obediens oib⁹ dieb⁹ vite tue diliges et honores et nō molestas fiducia tuā ei adhibēs sicut tibi ipi et ab eo nunq̄ recedas. Et si incurat aliqd piculū corp̄is sicut aīe pcuras inquātū potes. sicut qris aīe tue salutē. hoc facto sacerdos iungat man⁹ āboz ad inuicē sic dices. ego iungo vos in noīe p̄sentis et filij et spūssancti: et quos ds iunxit hoc hō non sepat absqz pia cā. et sic matrimoniu est p̄firmatū et iunctū.

Mercio est notādū. qz duodeciz sc̄casus ipedientes matrimoniu p̄trahendū et diuidētes contractū. vñ⁹. Error. conditio. votū. p̄gnatio. crimē: Qultus: dispitas. vis. ordo. ligamē. honestas. Si sis affinis vel coire neq̄ bis. Nec. socianda negant p̄nubia facta retractāt. **P**ro q̄ sciēdū. ex quo error ipedit mīmoniu q̄ ē p̄mus casus d̄ his duodeciz. Tunc est notādū qz error est quadruplex. scz. error p̄sone. error d̄ditōis. error fortitū. et error q̄ litatis. **I**ta p̄m⁹ error p̄sone est qz si crederē me p̄trahere cū katherina. et p̄traherē cū agatha. tūc ibi est error p̄sone: qz sumeret aliā q̄. p̄posuit. et sic ibi matrimoniu p̄trahēdū et contractū diuideret. qz ibi ē error. **S**z p̄tra hoc arguit sic. vt habet in Benefi d̄ Jacob q̄ fuit plurim⁹ annis p̄ rachael et postmodū data fuit ei lyayna despecta cū fluentibus oculis. ibi fuit error p̄sone et tñ matrimoniu nō fuit ibi diminutuz. qz non fuerunt separati **S**ecūdo. p̄bat. hoc idē legit d̄ isaac qñ volebat benedicere esauu et benedixit iacob. ibi b̄ndictio fuit adimpleta in iacob et non in esauu. **E**x hoc arguit sic p̄tra eundē casum. nā sicut est d̄ b̄ndictōe. sic etiā debet esse de matrimonio. **S**ed b̄ndictio reuocari non potuit. qz nec mīmo^m. p̄na ē nota. s̄ maior p̄z p̄ sufficientē similitudinē. s̄ minor declarat de isaac qñ voluit b̄nd̄dicere esauu: et b̄ndixit iacob. tunc b̄ndictio non potuit reuocari a iacob:

ergo etiā debz sic esse de matrimonio. sic q non potest reuocari. Sed in oppositū arguit sic. sicut est in tractione emptionis et venditiōis sic ē in cō tractione matrimonij. sed error impedit tractū emptionis et venditiōis ideo error impedit matrimonium. Maior est nota p similitudinē. **Dis** nos pz ex eo. q si emere aurum et aliquis daret mihi cuprū. tunc tractus emendi non eēt firmus. Per hoc ad rōem p̄m̄vbi fuit mentio facta d̄ Jacob et Lya. ibi d̄ q error p̄sone diuidit matrimonij dum t̄o consensu vtrozūq non sequitur. Unde p̄sensus est duplex. **Pr̄m̄** est consensus p̄cedens copulā carnalem. et alter est consensus qui s̄bsequitur copulā carnalē. modo licet Jacob non habuit p̄sensus p̄cedentē carnalem copulā. tamen habuit p̄sensus s̄bsequētē copulā carnalē ad Lyan: et q̄ p̄pter consensus istū quē habuit stetit ipm̄ n̄r̄imonij. Tunc ad rōem scd̄am d̄. q̄ d̄r̄na est inter benedictōem et matrimonij. quia benedictio est res diuina. ergo deus voluit sic habere q̄ quādo isaac voluit benedicere Esau q̄ benedixit Jacob. sed ipm̄ n̄r̄imonij cōsistit in manu hūana. igitur c̄. **Secundus** error est p̄ditionalis est talis. q si crederem me contrahere cū libera et ipa non esset libera. tunc matrimonij non tenet. **Merc̄** error est fortune et est ille vt si crederē me p̄here cū diuite et p̄tra herē cū paupere iste error non impedit matrimonij. **Quart̄** error est q̄ litatis. vt si crederē me contrahere cū virgine et contraherē cū muliere. h̄ etiā non sepat contractū matrimonij. **Secundus** casus est votū solū sicut est professio vt antea patuit. **Tercius** casus est conditio. qui casus concluditur in p̄mo. **Quartus** casus est cognatio sp̄ualis: **Quintus** casus est crimen. quia p̄pter homicidiū inhibetur matrimonij. Et hoc forte sic est intelligebdum q si ecclesia timeret homicidiū futurum ex tali coniunctiōe. tunc illud crimen matrimonij dissolueret. sed nec ip̄ nec ipa alteri nubere posset. **Sextus** casus est disparitas cultus que impedit matrimonij. vt si vr̄ eēt christianus. mulier d̄o iudea. **Septimus** casus est vis. id est violentia que quādoq̄ etiā est grauis et impedit n̄r̄imonij. Vnde quidā doctor de hoc cāu sic dicit. non leuis excusata vis sed q̄ uis aut violenta. **Octauus** casus ordo qui etiā ipedit matrimonij. **Nonus** casus est ligamen quod etiā ipedit n̄r̄imonij. et hoc est vey cuz ligamen p̄cedit matrimonij. quia si s̄bsequitur ligamen non rescindit matrimonium. **Decimus** casus est honestas publica que etiā impedit matrimonium et quō illa sit. prius visum est et infra dicitur. **Undecimus** casus est alinitas. **Quoddecimus** casus est cū aliquis non pot̄ cor̄ re. debitor carnis. **De** quibus casibus lucidius determinat̄ postea.

Ultimo notandum est. q quidam heretici habent errorem de matrimonio dicentes ipm̄ matrimonij non esse sacramentū. Et arguūt sic. si ne sacramentis nemo saluari potest. sed hō potest saluari sine matrimonio. igitur matrimonij non est sacramentū. **Maiorē** sic declarat. qz sine baptismo nemo saluari p̄t. et sic d̄ alijs sacramēt. **Minorē** declarat sic. qz multi hoies sine n̄r̄imonio saluant̄ vt notū ē. **R̄s̄d̄et** p̄pter remouere istū errorem hereticū q̄ sacra sunt duplicia. nā qd̄a sunt sacra sine quibz hō saluatur. sicut est ordo. matrimonij. siue coniugiū. quia si hō nunq̄ intraret coniugiū adhuc bene saluaretur. et similiter si hō nunq̄ intraret ordines

Summula Hagmudi

adhuc alijs non obstantibus regnū dei adipiscit. Sed quedā sunt sacra si
ne quibus hō non p̄t saluari et est baptisimus. Et iō manifeste p̄z q̄ argum̄
tum eorū nihil concludit. q̄ dicunt logici q̄ ex puris p̄ticularib⁹ nihil se
quitur quali mō eorum argumētum p̄cedit. Sc̄do arguit sic, nullū sa
cr̄m est p̄ctm̄. sed m̄rimonium ē p̄ctm̄. q̄ m̄rimoniū non ē sac̄m. p̄nā te
net in festino. Maior patz de se. Minor p̄batur. quia in m̄rimo fit p̄ctm̄
originale. igitur. Ad argumētum r̄ndetur. q̄ minor est falsa. sed tunc
de peccato originali q̄ hoc est p̄secutiue et non p̄tractiue. quia in m̄rimo
nio considerātur tria. sc̄z. plis generatio. fides integra. et gratia consequens.
et quādo illa tria tenentur regulariter. tunc matrimonium non currit in
p̄ctm̄ nisi consecutiue.

sc̄ in m̄rimo^o sc̄ mulieri

Legitime iungi noli sibi quā violasti

i. p̄viciū sc̄ sequentes

Turpis adulteri j vicio. si tres tibi casus

i. p̄dicūt i. ministrasti sc̄ aliqd

Obstant hi q̄ procurasti forte venenū

i. aliqd file sc̄ mulierj

Aut aliquod simile. quo vir sit mortuus eius

sc̄ mulieri cupis i. in p̄tractu p̄yba de futuro

Cui iungi queris si contractare fidem dat

In nōie dñi nostri Jesu christi et sancte marie Amen

sc̄ mulier i. p̄yba d̄ p̄nti sc̄ fide

Illā tibi tecum. vel p̄sentem dat eandem

sc̄ extra lrām ponitis septē sc̄ mulieri

Casibus in reliquis poteris sibi legitimari

sc̄ iā septa de viro

Nec econuerso scribantur de muliere

¶ Superi⁹ autor determinat d̄ m̄rimo^o legitimorū. hic iā determinat de
m̄rimonio illegitimorū. Et diuidit in duo. nā p̄mo facit h̄ qd̄ dictū est.
Sc̄do ponit quosdā casus qui faciūt retinere mulierē q̄ comisit adulte
riū. Sc̄da ibi. Casib⁹ in reliq̄s. Et legat̄ lrā simul sic. Si aliqd̄ p̄cūbit cuz
muliere. cū illa nō dz p̄trahere m̄rimoniū si aliqd̄ casuū occurrit de istis
Quorū p̄mus est. si vir dedit p̄sensum vel consiliū vel ministravit venenū
q̄ mulier deberet viz interficere. et illo viro sic intersecto ip̄e non dz p̄tra
here mulierē in vxorē siue m̄rimon iū cum tali muliere.

¶ Sc̄ds casus est iste. si aliqua mulier haberet virum infirmatē. et si p̄o
mittit alteri p̄yba d̄ p̄nti. q̄ post mortē sui viri velit ip̄m ducere. tunc illd̄
m̄rimoniū non tenet nisi viro mortuo. Alij sic sc̄dm casum exponūt. Lu
noli iungi isti mulieri que viuet viro dat fidem contrahendi matrimo
niū post obitum viri sui. Rōem assignāt istā. quia illa mulier te nescien
te posset virō mortem inferre. ¶ Tertius casus. si mulier p̄guit carnaliē

folio. lxxvii.

aliquē viri viro ei⁹ viuente et ducat spōsalia ad inuicē tunc illa nō tenent
 viro viuente nisi post mortē ibi sequit copula carnalis. **¶** Quidē magister
 sicut ibi casibus in reliquis dicens quosdē casus eē q̄ faciunt retinere mu-
 lierē adulterā volens tm̄. si vxor alicui⁹ cōmisit adulteriū ita q̄ vir ei⁹ nesci-
 at si tunc aliq̄s illoꝝ casuū q̄ sequunt̄ infuerit. tūc oꝝ q̄ talis vxorē suā
 repudiatā reſuat. Quoz casuū p̄mus est iste. si vir fornicator ē vt mulie-
 er tunc vir non p̄ vxorē suā repudiare. Et ratio est ista: qz ibi ars deludic̄
 arte. vñ Latho. **¶** In quoqz fac simile. Scd̄s casus est iste. si vir alicui⁹ mu-
 lieris p̄ſenſerit vel inſcrip̄t ip̄a faceret adulteriū quocunqz mō hoc fit.
 siue sit coacto mō siue p̄pter inopiā. siue p̄pter mandatū ſupioris vbelz
 regis vel p̄ncipis. tunc vir ip̄am reputare non p̄t. **¶** Tertius casus est iste.
 si ip̄a mulier latenter facit adulteriū ita q̄ maritus eius non p̄t p̄ducere
 testimoniū de hm̄o facto tunc non p̄t repudiare ip̄am. **¶** Quartus casus
 ē. si ip̄a mulier absqz velle suo violentē ē opp̄ſa tūc itē vir nō dz repudia-
 re ip̄am. **¶** Quint⁹ casus est iste. si ip̄a mulier credit vix obijſſe et cōmittat
 adulteriū cū extraneo. viro autē p̄cipiente adhuc nō dz eā dimittere. **¶** Sex-
 tus casus est iste. si vir cognouit eā postq̄ ſciuit eā fornicatā aliunde ad
 huc eā non dz dimittere. **¶** Septim⁹ casus est iste. Si vir longe est v̄ recess
 ſit a muliere et hoc p̄ longū ſpaciū t̄pis ita q̄ mulier nimis v̄tutur p̄t viri
 abſtinentiā ita cōmittit adulteriū. tunc ip̄e vir adhuc nō hz eā dimittere
 mō ſi ex his om̄ib⁹ casibus aliq̄s ſolū vñ impediret tūc vxorē adulterā n̄
 p̄t dimittere. **¶** Virō null⁹ casuum iā dictoz affuerit vxorē adulterā licite
 p̄t repudiare nō tū ex ſuſcipius voluntate ſed ex p̄ſenſu ſuoz ſupiorz et co-
 rā eccleſiam militanti. **¶** **¶** Tē ſciendū q̄ doctores ſacre ſcripture ſup addūt
 octauū casum videlz iſtū. quādo vir infidelis p̄uertit ad fidē catholicam
 muliere manente infidelitatez hec mulier ſi ducat aliū poſtea et cō-
 mittit ad fidem catholicā. tunc p̄mus vir tenet eā trāſſumere
¶ **¶** Item notādū. q̄ ex lr̄a autoris trahit talis doctrina. q̄ ſi aliq̄s habia-
 erit p̄cubinā et aliq̄s illoꝝ casuū in lr̄a enumeratoꝝ affuerit tūc ip̄e cū ea
 matrimoniū p̄trahere non p̄t. Si autē aliq̄s illoꝝ casuū n̄ impediret tunc
 ip̄e cū ea m̄imoniū p̄trahere p̄t. Et ſic eodē mō intelligendū ē de muli-
 ere ſicut de viro. **¶** **¶** Tē notandū ſicut habet ex lr̄a ex iure q̄ ſi aliq̄s ha-
 buerit vxorem q̄ cōmiſerat adulteriū quod cū testimoniū p̄bati p̄t tunc
 p̄t ip̄am repudiare ab iſta p̄t ſepari ſic tū q̄ hoc fiat ex p̄ſenſu ſupioruz et
 corā eccleſia militate. **¶** **¶** Ultimo notandū p̄ modū dubitatōis v̄t aliq̄s
 cognoscens aliquā mulierē carnaliter vxore ſua viuente an tunc ille p̄
 ſte vxore ſua mortua poteſt p̄trahere matrimoniū cū illa quā pus cog-
 nit. **¶** **¶** Et videt q̄ non. qz affinitas impedit m̄imoniū. ſed affinitas ē cog-
 gnatio p̄ueniēs ex copula carnalīz ibi fuerat copula carnalis. qz ibi vir et
 mulier v̄niti erāt p̄ copulā carnalē. q̄ ibi fuit copula affinitatē p̄ p̄ns nō
 p̄nt ſe ſumere in m̄imoniū qd̄ fuit p̄bandū. Ad hoc dubiū reſpondetur
 q̄ licite poſſunt trahere matrimoniū dū aliq̄s illoꝝ triū casuū p̄mox nō
 affuerit tūc impedit m̄imoniū. **¶** **¶** S̄ tūc ad rōez dz. q̄ copula carnal̄ ille
 gittime nō facit affinitatē q̄ ad bonā famā vel ſic r̄ndet fm̄ aliq̄s q̄ int̄ iſta
 non est affinitas. qz affinitas est inter diuerſas perſonas ſed hic nō ſunt
 diuerſe p̄ſone qz vir et mulier ſunt v̄nū p̄ copulam carnalē. vel aliter dicit

Summula ragnmudi

q̄ ibi est affinitas: illa affinitas est occulta: de occultis non iudicat ecclesia aliter d̄: talis affinitas bñ impedit m̄rimo^m p̄trahendū cū cōsanguinea adulterez tñ nō impedit m̄rimoniū p̄trahi cū ip̄a adultera p̄ se. Et hoc tunc vlyter dubitat. vtz aliquis inficiens possit trahere m̄rimo^m cū vxo re interfecti. R̄ndetur q̄ sic. q̄ talis interfecto: forte nunq̄ cogitavit de m̄rimonio p̄trahendo cū tali muliere siue femina.

Si potes abstineas prima muliere sepulta
s̄ si potes caste viuere s̄ in m̄rimonio luxuria impugri
Et si non melius est nubere q̄ nimis vzi

C In ista pte autor ponit q̄dā documēta siue q̄sdā psuasiones circa ip̄m m̄rimo^m. Et d̄ sic. Si aliq̄s habuerit vxorē et ista diuina p̄missioe morit si tal̄ p̄t se abstinere a libidine et a coitu nullo ducat aliā vxorē. Si at vir nō p̄t se abstinere meli⁹ est ducat aliā vxorē q̄ q̄ nimis a p̄cupiscētia carnali pugnere. q̄ meli⁹ est nubere q̄ nimis vzi. i. a luxuria impugri.

C Circa hāc nota autor ponit vna psuasione q̄ vir mortua muliere p̄ ma aliā nō ducat. Rō ē ista. q̄ melior est stat⁹ castroz q̄ iugatoz nā h̄m triplicē statū dat triplex fruct⁹ vtz vzi b̄ dat ceteris fruct⁹. viduat serage sim⁹ et iugatis tricesim⁹. Et q̄ si aliq̄s se p̄t abstinere mag⁹ p̄mū p̄cti. si at abstinere nō p̄t. p̄t antiquāz malā p̄suetudinē tunc meli⁹ ē eū nubere q̄ nimis vzi in luxuria vt d̄ Apl̄s. q̄ tunc forte cōmitteret maiora p̄ctā. **C** Et d̄ Apl̄s. Si nō caste tñ caute: h̄ sic exponit d̄ m̄rimo^m in quo hō sit caut⁹ q̄ m̄rimo^m est intentū p̄t fornicatioe euitābā sed tñ h̄ dictū Apl̄i aliq̄ exponit dicētes. si nō caste tñ caute. i. in loco secreto vly in angulo h̄ h̄ nō valet q̄ vbiq̄z p̄mittit extra m̄rimo^m sp̄ est p̄ctm mortale vñ **P**roph̄a. fornicatores et adulteros iudicabit dñs. **S**z aliq̄doctores pōberāt illa vba. meli⁹ ē nubere q̄ vzi inferētes ex h̄. q̄ nubere ē bonū q̄ ois p̄p̄tū p̄supponit positū dici d̄ ambob⁹ p̄p̄tis ibi r̄ndet vt dicūt logici. q̄ compatiuus capis dupl̄ p̄p̄t ip̄o p̄. p̄p̄t capiēdo tūc p̄suppōit positū dici d̄ ābob⁹. p̄p̄tū ip̄o p̄p̄o tūc nō uez sic sumit h̄z in alijs p̄silibus orōnib⁹ vt ibi fides ch̄riana ē melior iudaica. **C** **I**te notādū. q̄ bonū est p̄m vxore mortua vzi abstinere ita q̄ aliā nō ducat. rō ē ista. nā si aliā ducat perit bigam⁹ efficit et p̄ p̄ns inabilis ad susceptōez sacroz ordinū vñ d̄ bigamus d̄ a bis. i. duoz gama mulier q̄ si duas h̄ns mulieres. **I**te notādū q̄ in isto sacro sc̄ tria s̄ in alijs sacris. scilz sac̄m res sac̄i sac̄m et res sac̄i et res sac̄m s̄ sac̄m s̄ sac̄m tñ ē p̄gn⁹ exterior vly p̄iunctio p̄ euidētia signa sc̄ta: s̄ res sac̄i tñ ē duplex scz p̄maria et grā q̄ sac̄ hōie: decliare a malo et facere bonū **A**lia ē sc̄daria et signū vniōis ch̄ri eccle. q̄ sic se vir semel dispōsavit mulieri. sic ch̄s semel se spōsavit eccle. **C** **L**ui⁹ caput ip̄e ē h̄ sac̄i et res sac̄i est aiaz p̄iunctioz corpis indiuisib. l̄is vniō. q̄ tūc hō intrat m̄rimoniū ad fornicatioem euitandū ad p̄lis gnatioem **C** **V**ltimo nota dictū ē supra q̄ error est vna p̄ditio m̄rimoniū impediēs. p̄ quo dubitat vtz nobilitas impediāt m̄rimoniū p̄trahendū et diminiuat p̄tractū. **E**tz videt q̄ sic. q̄ h̄m m̄r̄m s̄m̄iaz si aliq̄s p̄trahit cū nobili et talis nō ē nobilis nō valet p̄tract⁹. q̄ sequit q̄ nobilitas impediāt m̄rimoniū h̄m oppositū tū arguit sic. accētia nō impediūt m̄rimon^m sed nobilitas est accētia. igit̄ et

Summula Raymundi

Quarto notandū. supius dictū est q̄ p̄ditio est sc̄ds casus impediens m̄rimoniū p̄trahendū & diminuens p̄tractū. Pro quo sciendū. q̄ cōditio est duplex. quedā licita & possibilis. alia est illicita & impossibilis. p̄ma p̄ditio impedit m̄rimoniū v̄bigrā. Si aliquis vult p̄trahere cum aliqua & dicit ego accipiā te in vxore si dederis mihi centū marcas vel sic. ego ducā te in vxore si placeat meis parentibus mō si talis non pecuniā promissam dat vel si recedit a p̄misso illud impedit matrimonii p̄trahendū. s̄ si cōsecuta est copula carnalis tunc talis cōditio nō impedit matrimonii p̄trahendū. Sic fuit in illo cāu quando dico si parentibus meis placeat. tunc ibi non est m̄rimoniū sed sp̄salia rūpūnt p̄ p̄ditōem licitā & possibile. Alia ē p̄ditio illicita & impossibilis ē duplex vel em̄ ē inf̄ vx̄ m̄rimoniū vel non. si nō tūc talis p̄ditio nō impedit m̄rimoniū v̄bigrā. q̄n̄ dico ego accipiā te in vxore si dederis mihi aureū montē ista p̄ditio ē illicita & impossibilis nō diminiuit m̄rimoniū iā p̄tractū nec impedit p̄hendū. Alia est p̄ditio illicita p̄tra v̄m m̄rimoniū. v̄bigrā. q̄n̄ dico ego accipiā te in vxore si admittere velis multos amatores p̄p̄ pecuniā illd̄ impedit m̄rimoniū p̄trahendū non s̄secuta copula carnali s̄ si s̄secuta ē copula carnalis tūc nō impedit m̄rimoniū p̄trahendū nec diminiuit p̄tractū **U**ltimo notandū. q̄ circa m̄rimoniū non d̄z aliud fieri siue exerceri nisi q̄ licitū ēz qd̄ nō ē p̄tra statuta eccl̄ie sic q̄ amic̄ n̄ sumat ei⁹ amicā: q̄ si h̄ fieri tūc interviȳz mulierē deberet celebrare diuortii qd̄ n̄ d̄m̄ ēz h̄ in q̄ntū se legitime ducūt in thoro legitimo. Et h̄ m̄gr̄ manifeste innuit in textu v̄bi vult q̄ null⁹ viror̄ d̄z ducere aliquā mulierē de stirpe siue p̄san guinitate siue mulier⁹ mortue. sed d̄z ducere mulierē de aliena p̄genie et sic eodē mō mulier faciet si vir ei⁹ transfit in viam carnis v̄niuerse & h̄ tan

^{s̄ aliq̄s .i. in loco secreto} ^{s̄ m̄rimoniū}

Si vir in occulto solus ducat mulierem

^{s̄ v̄ba .i. votū dispōsitiōis} ^{cōmittit}

Et de presenti sponsalis pactio fiat

^{.i. n̄cariū .i. p̄ aliq̄s v̄sus .i. manifestari}

Sed tibi non opus est reliquo scripto referari

^{.i. p̄iūctio} ^{s̄ amboꝝ} ^{.i. sequit̄}

Copula carnalis sed consensum comitetur

^{s̄ mulier} ^{s̄ om̄ipotēti} ^{.i. vxor}

Hec coram domino sua coniunx esse probatur

^{s̄ mulierē .i. testimōio} ^{s̄ talis vir .i. decipe}

Hanc quia teste caret si defraudare laborat

^{.i. capiēdo .i. aliā mulierē .i. in facie eccl̄ie .i. corā p̄plo}

Ducendo reliquam solemniter et manifeste

^{.i. admittit .i. christianitas} ^{s̄ vir} ^{s̄ muliere}

Sustinet ecclesia q̄ et ille recedit ab illa

^{.i. trāsibit} ^{s̄ suis} ^{s̄ redēptōis. tal̄ illusor̄} ^{.i. ab cēnas bānatiōis}

Ibis pro meretricis siue spe deceptor ad oculos

Postquam auctor determinavit de matrimonio manifesto. h. p. n. determinat de matrimonio clandestino occulto. Et dividit in duas partes secundum quod ponit duos casus. partes patebunt in processu. Dicitur primo sic. si aliquis masculus duxerit aliquam femellam in occulto. scilicet nec coram ecclesia. nec coram populo. sed absentibus testibus et pacto spoualibus. i. votum dispensationis fiat propter punitis temporis siue copula carnalis sequatur siue non. talis error sua coram deo. Sed si forte ipse defraudare vult et dimittere ex quo caret testimonio et ducat aliam in facie ecclesie manifeste coram populo prima dimissa. Et tunc licet ecclesia militans habeat misericordiam tamen ob hoc talis illorum sophista quod prima dimisit punitur in inferno habitabit.

¶ Notandum est pro maiori intellectu licet est sciendum. quod quodam iurisperiti ponunt tale casum circa declarationem scilicet. quod si sit aliquis vir qui contraxit matrimonium secreta cum aliqua puella propter punitis secuta copula carnalis ecclesie coram viris idoneis testibus punitibus. tunc prima est error sua coram deo glorioso. Secundo coram populo. Nunc postea ipse cogitans se male fecisse et considerans peccatum suum esse magnum vadit et confiteatur. Et ponit alterius quod confiteatur officii alii. et talis dat ei consilium dicendo. si vis saluare animam tuam debes redire ad primam dimittere secundam. et tunc alterius ponit. quod mulier secunda citat eum ad iudicium. quod secundum matrimonium est solemniter et manifeste celebratum in facie ecclesie coram testibus idoneis punitibus non. igitur tunc a tali iudice compellatur ad secundam dimittere primam. et hoc fit propter solemnitatem celebratam. modo idem iudex dicit quod non debet manere circa primam. et hoc in professione. et tunc iudicat eum manere circa secundam in iudicio propter punitis testium. tunc dubitatur quod illoque ille faceret debet redire ad primam. sed in iudicio dicitur oppositum. scilicet quod transferat se ad secundam quod contraxit cum ea matrimonium manifeste. Et videtur esse contradictio. Ad hoc dubium iurisperiti sic respondunt. quod ibi non est contradictio capientes fundamentum ex logica. quod dicunt logici. quod propter contradictio debet fieri ad idem sed sic non est hic. Ratio est ista. quod idem in quantum idem non dicitur illud ambo. nam in professione officialis sedet loco deus dat consilium in foro conscientie. Sed officialis in iudicio sedet sicut minister ecclesie iudicat secundum formam manifestationis et conscientie. Et sic manifeste videtur quod ibi non est contradictio. Sed diceret quod tamen ille debet facere si officialis propter excessum excommunicaret eum. Respondetur quod tunc videtur quod aliquis excedat mandatum ecclesie seu iudicis quod quod transgrediacur dei preceptum. quod cum prima est factum verum matrimonium licet secretum fuit et non in facie ecclesie celebratum.

¶ Secundo notandum est. quod matrimonium est duplex. Nam aliud est clandestinum siue secretum. et aliquod est matrimonium manifestum siue publicum. Clandestinum est quod fit secreta solum inter contrahentes. licet manifestum est quod manifeste fit in facie ecclesie pluribus viris idoneis mulieribus punitibus. Et dicitur illa duo matrimonia sic. Quia matrimonium manifestum habet tale privilegium quod si postea probaretur aliquod impedimentum vel affinitas vel aliquid simile. sic quod ibi celebratum diuortium tunc nihilominus omnes pueri existunt. et hoc propter honorem matrimonij manifesti. sed matrimonium clandestinum tale privilegium non habet. quod postea probaretur aliquod impedimentum propter quod sepentur. tunc omnes pueri nati essent illegitimi.

Summula ragnundi

s^o p^otestatōe p^otract^o

Vox nihil vna valet duo testes ad minus assint
.i. caste uiuat .i. valeat honesta r^o p^oba

Semina contineat q^o possit salua manere
s^o viri .i. cupit .i. vir^o ducere

Istius si vult post mortem nubere nubat
s^o ex^o s^o vir. m^olierē decepsisse rogās mulierē

Si contritus hic hanc dolet illulisse perens quam
.i. in facie ecc^olie .i. pactū

Deseruit. scio q^o solemniter est celebratum
.i. dimini^o s^o testib^o

Non reuocare potest nisi testibus hoc pagatur
.i. lapsus tue deceptōis

Unde ruina tue fraudis tibi sit eris et cui
.i. p^omissionē q^o ad cognitōem carnalē. s^o vxor

Dum fidem dederis tua non erit. vsq^o secunda
s^o sc^oda muliere s^o m^olier

Mortua sit nec ab hac coitum queras. quia p^oma
s^o vxor s^o mulierē .i. p^ohibēte

Est tua. q^onis ad hanc nequeas in hibe^ote venire
s^o sc^ota s^o vxor

Eccl^oesia: quia stat hic pro muliere secunda
.i. suadeo s^o tu securi^o recebas s^o remote

Consulo q^o potius discedas cum muliere
.i. in patria .i. cū sc^oda vxore

Prima quāq^o domi maneas cum posteriore
s^o ex^o s^o vir

Conscius ip^oe sui facti sibi subueniat sic
.i. defraudatōez .i. deceptōem s^o cū aliq^o puella

Fraudez siue dolum licet intendit manifeste
s^o in tali defraudatōe s^o a tali

Sponsa quā ducit erit hic sua non reuocatur
.i. p^oma relinq^ote s^o mulierē

Pena sue fraudis sit q^o non deserit ipam

Hic autor ponit aliū casum cū h^o onōes modū prestābim^o imonium clādelinū cū hoc magis declarās casum p^otractū. Et vult p^omo q^o m^olier nō p^ot p^otestari p^otractū cū vno teste sed o^oz q^o ad min^o sunt duo testes idonei. Tūc s^odit doctrinā q^o ad mulierē deceptā q^o talis est. talis deceptor: p^oheniter in inferno habitabit. z ista p^oma vxor: casta p^omaneat z ip^o de testore viuente aliū nō ducat. q^o ip^oe est marit^o eius corā d^o. sed post mortem ei^o p^ot ducere alium si vult; sed tū ille illulor q^o p^oma dimissa z defraudata du^o

fit aliam vltimo con sciens peccati sui veniens ad p̄mā dolens ip̄am illu
fisse petens instāter vt ip̄i ignoscat excessus suos. nā tūc ecclia non p̄mit
tit vt dimittat secundā vxorē. quā in facie ecclie duxit solēniē. Et iō ip̄am
non p̄t dimittere s; abducto testimonio q̄ p̄mā fuit vxor: sua secreta tūc
talit̄ erit pena ei? q̄ illa p̄mā quā defraudauit non erit vxor sua q̄ ab coi
tū. s; sit vxor sua corā deo tū non in facie ecclie duxit eā. igit̄ nec p̄t ip̄am
iterato ducere donec secunda (quā in facie ecclie duxit) mortua sit. Sic
etiā nec querat coitum a sc̄da. qz ip̄a non est vxor: sua sed p̄mā quīs tam̄
non p̄t ip̄e matrimonialiter redire de secunda ad p̄mā. qz ecclia hoc n̄
p̄mittit: z sic ip̄e manendo cum secunda animam suam eternalit̄ dānat.
ergo d̄t autor consultiue z dat tale consiliū q̄ potius dimittēdo secūbā
creat terrā cuz p̄mā ad longinquā distātiā z leuicem nutriunt q̄ q̄
maneat domi cum posteriori. Et sic potest saluare aiaz suā z a se nō.

¶ Subdit ponendo alium casum z vult tm̄. si aliquis intēdit defrauda
re aliquā puellā. siue intendit fraudem vel dolum cum aliqua puella le
gittimādo z quīs sp̄sā postea ducit manifeste tūc hec id est p̄mā erit
vxor: sua z non reuocat a p̄mā. Et pena siue fraudis sit ista qz nō derelin
quat p̄mā. vel fm̄ aliquos lra sic legitur. Si aliq̄s eēt qui libent̄ z trahes
ret cum aliqua liberat forte ip̄am alio mō cognoscere non p̄t nisi p̄mits
teret corā aliquib? testibus q̄ velit eam ducere z ista p̄sentiens ita qz copu
la carnalis lequitur. tunc postq̄ istā cognouit qz de intēdōe sua nō sus
cit qz ip̄am ducere vellet. z forte vellet se saluare p̄ hoc qz ad m̄fimonii re
quirit p̄sensu z triusqz. sed volūtas ei? nō fuit eā velle ducere. iō rōe istius
vult eam repudiare. Tunc littera vult qz ip̄e non potest se p̄ hoc saluare.
imo ecclia militans cogit ip̄m qz ip̄am conseruat p̄ vxorē sua. quia probu
cere testimonium potest. z pena sua fraudis erit qz nullo modo ip̄a des
serat seu deponat. quia vxor: sua est. Et licet de intēdōe sua non fuit
ip̄am velle ducere. quia testes z ecclia militans ad talem vniōnem ip̄m
compellunt. illa est lectura secunda. sed tamen p̄mā magis videt eē d̄ in
tēdōe p̄ntis littere.

¶ Circa lram est notādū. qz si aliquis contraheret puellā cū fraude siue
cū dolo. scz qz diceret ego sumā te in vxorē meā p̄be mibi copulā carnalē
ip̄a aut̄ credens vbi suis. z sup̄ hoc dat ei copulā carnalē ip̄e at non intē
dens eam obfuarē postmodum in facie ecclie corā viris idoneis mit
teret sibi alterā dispensare. Tunc illa p̄mā quem ita primo defraudauit
sua vxor est corā deo z coram ecclie cū illa defraudatio sit testib? p̄ntib?.

¶ Secdo est notādū. si quis diceret in illo cāu. tamē in m̄fimonio debz
p̄curare volūtas vxorū nūqz. sed ego nunq̄ habui voluntatē qz eā scilz p̄
mā volui sumere in m̄fimonium. v̄ videtur qz possum eaz repudare. Ab
hoc r̄ndetur qz ecclia militans eum cogit qz eam sumat p̄ vxorē. Quia
ficta fraus non concurrit ad m̄fimonium nec infringit illud. quia ecclie
iudicat de manifestis. z solus deus de occultis. Et iō bñ in facie ecclie
d̄t. ego sumā te in vxorē. tunc ex istis verbis elicit̄ qz ecclia iudicat
videlz qz illa sit vxor: ei? dūm d̄ p̄sensu z volūtas de ore vxorū nūqz p̄sequit̄.
Nā ecclia militans non iudicat de illis que intus in mēte includuntur
Sed solus deus illa hz iudicare.

Summula Raymundi

¶ Tercio notandū. sicut supius dictū est. tunc votū et est vnus casus q̄ impedit matrimoniu p̄trahendū et diminuit p̄tractū ¶ Pro q̄ est sciendū q̄ votū ē duplex simplex vidēz solēne. votū solēne est qd̄ fit cū aliq̄ solēnitate. vñ d̄t Joānes andree q̄ votū solēne fit p̄ susceptōem ordinū sacroz vbi grā. Si aliq̄ p̄traheret sp̄salia cū aliq̄ si nō nouisset eā carnali. et si votū eēt factū p̄ eo q̄ deberet fieri claustralis Et si d̄ illo postea informa ref̄ tūc ibi p̄t fieri diuortiu q̄n intrat claustrū. Sed votū simplex est qd̄ fit sine solēnitate. vt si aliq̄s in corde suo vouens obhuare castitatez tale votū non impedit matrimoniu p̄tractū. s̄ tñ votū solēne impedit m̄rimoniū p̄trahendū et diminuit contractū. Sic d̄cm̄ est q̄ votū simplex castitatis nō diminuit m̄rimoniū p̄tractū. Cōtra hoc instat sic. hō plus ligat̄ ad vinculū mai⁹ q̄ ad vinculū min⁹. sed vinculū p̄tinentie est mai⁹ vinculo matrimonij. igit̄ magis ligat̄ ad castitatez q̄ ad m̄rimoniū. Maior est nota. sed minor p̄bat̄. q̄ p̄tinentia et castitas p̄mittunt̄ dō s̄loso. sed m̄rimoniū p̄mittit̄ hōi. igit̄ ec̄. ¶ Scdo arguit̄ sic p̄tra idē. Iste tract⁹ nō valet in q̄ implicat̄ pctm̄ mortale. sed in m̄rimonio implicat̄ pctm̄ mortale igit̄ nō v̄. Maior ē nota. q̄ facta excludūt om̄ia pctā mortalia. Sed minor p̄bat̄. q̄ q̄cunqz iste petit thoz. tunc peccat mortalr ¶ Tercio sic arguit̄. plus ē timendū p̄ceptū dei q̄ p̄ceptū ecclie. sed p̄ceptū ecclie diminiuit matrimoniu. iō etiā p̄ceptū dei qd̄ ē votū simplex. p̄missum. Maior est nota d̄ se. sed minor p̄bat̄. q̄ affinitas est p̄ceptū ecclie. et hec diminuit matrimoniu. Et p̄ceptū dei qd̄ est votū simplex.

¶ Pic circa istū casum est notandū sicut d̄cm̄ ē supius tūc votū simplex impedit m̄rimoniū p̄trahendū de futuro. s̄ nō diminuit p̄tractū iā d̄ p̄nti s̄ secuta copula carnali. Rō hui⁹ ē. sic dicūt doctores. q̄ in voto simplici solū vnū p̄currit. scz p̄missio. et post illā p̄missionē adhuc p̄t eē d̄s illi⁹ rei p̄missi. q̄ simplex p̄missio nō trāfert̄ d̄m̄ rei p̄missi. Et votū simplex solū impedit matrimoniu p̄trahendū sed non diminuit p̄tractū. S̄ in voto solēni s̄ duo. scz p̄missio et donatio. p̄missio q̄ p̄mittit̄ donatio. q̄ donat̄ trāfert̄ volūtate in manū alteri⁹ et in alteri⁹ p̄tate. sic eodem mō in m̄rimonio s̄ duo. scilz donatio. q̄ donat̄ se vroz. et rei p̄missio et ē ibi. q̄ p̄mittit̄ eā ducere. Et Et votū solēne impedit m̄rimoniū d̄ hēdū et diminuit p̄tractū m̄rimoniū. q̄ h̄z in se duo. scz p̄missionē et donatōez. S̄ votū simplex solū vnū illoz facit. nā tale votū simplex nō diminuit p̄tractum m̄rimoniū. s̄ impedit solū p̄trahendū. q̄ h̄z in se solū vnū. scz p̄missionēz mō tūc sic d̄ isto d̄ q̄ p̄traxit m̄rimoniū. isto mō tal̄ n̄ petit thoz. q̄ q̄tiel̄ cūqz perierit mortalr peccat. s̄ si petit m̄lier tunc d̄z reddere debitu cūz cordis amaritudine. Tūc ad rōes in oppo^m r̄ndē p̄mo ad p̄mā q̄n arguit̄. hō plus ligat̄ ad vinculū mai⁹. ec̄. p̄cedit̄ maior ad bonū intellectū. s̄ cūz d̄ in minori q̄ vinculū p̄tinentie sit mai⁹ vinculo matrimonij. R̄r̄ q̄ illud est v̄z q̄ ad illū cui p̄mittit̄. q̄ p̄tinentia et castitas dō p̄mittunt̄ m̄rimoniū aut̄ hōi sed quo ad matrimoniu tūc mai⁹ ē vinculū matrimonij. q̄ in m̄rimonio s̄ duo. scz donatio. q̄ vir dat̄ fidē m̄lieri ibi est p̄missio q̄ p̄mittit̄ eā ducere. sed in simplici voto est vnū solum. scz p̄missio. igitur ec̄. Ad rōem scdam q̄n arguit̄ iste tract⁹ nō valet in q̄ implicatur pctm̄ mortale. R̄ndē q̄ h̄ ē v̄z. put̄ petit̄ debitu. q̄ tūc peccat mortalr. Si aut̄

non petit sed obzve rebbat ad petitoem mulieris tuc n̄ peccat mortaf. sz
tū quotienscunq; dz reddere tūc illd dz facere cū cordis amaritudine.

CAd scdam roem qñ arguit. plus est timēdū pceptū dei q̄ ecclie. Non
cedat maiorz ad pclusionē finalē dicat q̄ votū simplex nō est pceptū sic
q̄ diminuat infirmonū ptractū. sed votū solenne bene.

.i. mulierē s̄ p̄ sanguinitatis

Sponsam ducendi tibi linea quinta dat ausum

.i. de ppria p̄geniei s̄ dcm̄ s̄ q̄ntā lineā in 2° 3° e q̄to gradib⁹

Sanguine de propo. quod nō concedimus infra

s̄ p̄ sanguinitatē exītes s̄ vir s̄ vir

Inq; gradu quarto consistentes ego vel tu

.i. copulamur

Non aliquo casu mulieri iungimur vni

Superius magister determinavit de mult⁹ casib⁹ matrimonij. hic p̄r p̄
sequit de linea p̄ sanguinitatis. sz in quo gradu siue in q̄ linea p̄ trahi
matrimonij. Et diuidit illa ps in duas ptes. Nā in p̄ma autor facit h̄
quod dictū est. In scda parte autor ponit quosdaz casus. Scda ps. ibi.

Mortua si tua sit. Quantū ad p̄mā p̄tē m̄gr̄ vult tm̄ q̄ institutū est in
iure q̄ null⁹ in m̄firmonū ducat aliquā virginē v̄ mulierē que est in scdo
vel tercio vel q̄rto gradu p̄ sanguinitatē. sed bene quinta linea dat tibi au
sum. i. licentiā dispōlandi siue ducendi vxorē aliquā de sanguine p̄po vel
de p̄genie ppria. et si aliquo mō essent aliqui infra istā lineam illi non dnt
disponere mutuo. q̄ ego vir e tu vir exītes in quarto gradu p̄ sanguinis
tatis nullo mō possumus v̄nā vxorē ducere s̄m successiōē t̄pis in p̄ma
scda. tertia. vel quarta linea. Etiam si euenerit q̄ ego e tu essemus in ter
cio vel q̄rto ḡdu p̄ sanguinitatis e tu morieris tunc ego vxorē tuā relicta
nō possum sumere. sz si ego essez in q̄nto ḡdu e tu i q̄rto tūc h̄ posset fieri

Circa lrām notādū. ex lrā autoris colligit q̄ aliq; vir in p̄mo. scdo. ter
cio. vel in quarto gradu exīs p̄t ducere aliquā mulierē vel virginē que ē
in quinto gradu. Et rō est ista. qz inter ipos non est aliqua cognatio.

Secdo est notandū. q̄ hic circa lrām inuestigat qd sit p̄ sanguinitas et
qd sit linea p̄ sanguinitatis e qd sit gradus. Quātum ad p̄mū r̄ndetur q̄
cognatio siue p̄ sanguinitas sic describit. P̄ sanguinitas ē cognatio p̄so
naz abvna stirpe descendentiū sp̄ali ppagine p̄tractū. Vel sic s̄m aliq; p̄
p̄ sanguinitas est vinculū p̄sonaz abvna stirpe descendentiū carnali ppag
ine p̄tractū. Et dz p̄ sanguinitas a con qd est filz sanguis q̄ si filz de vno
sanguine descēdēs. **P**ro quo est sciēdū. q̄ p̄ sanguinitas ē duplex. Nā
quedā est p̄ sanguinitas fornicatoria. e quedā legitima. nam illa dz cono
sanguinitas legitima. q̄ sit cū copula carnali vxorē siue q̄ p̄trahit p̄ copu
lā carnali vxorē. e sic due sorores legitime sunt p̄ sanguinee p̄ copulam
carnali vxorē. mō p̄ns lrā maxime intelligit d̄ p̄ sanguinitate legitima.

Sz de fornicatoria p̄ sanguinitate lrā m̄ime dz glosari. qz possz dari cert⁹
calus in q̄ se in m̄firmonū sumeret. Et cert⁹ casus in q̄ n̄ sumerent. Sed
quo ad scdm̄ est sciēdū q̄ linea p̄ sanguinitatis sic describit. ē m̄ultiplica
tio p̄sonaz dz eadē stirpe descendentiū s̄m aliq̄ certū gradū. Sed que

Summula Raymundi

ad sciu e sciedu q grad^o sic describit. e multitudo psonay in q cogit q t i
 statia cognatōis aliq psonē dicit siue ab inuicē distat. qz aliq itz in p^o gdu
 cōsanguinitatē. aliq in scdo. aliq in scio. z sic d alijs.

Tercio e notādū. q linea cōsanguinitatē triplex. nā em qdā sit p ascē
 sum. qdā p descēsum. z qdā a collateralib^o. nā linea p ascēsum. hz qttuor g^o
 dus. in p^o gdu sūp^r z m^r. in 2° sūp^r z aua. in scio sūp^r z pau. z paua. in q^o
 to abau^r z abaua. Sz linea p descēsum erit hz qttuor g^o. ita q in p^o gra
 du sunt filij. in secundo gradu sunt nepotes z neptes. in tercio gradu sūt
 pronepotes. in q^oto sunt abnepotes z abneptes. Sic etiā in linea collate
 rali sunt qttuor grad^o. in p^omo sunt frēs z sorores. in scdo sunt cōsobrini
 filij duoz frat^r. in scio sunt filij cōsobrinor^o. z in q^oto sunt filij illoz. Et h
 māifeste pz qz lrā intelligit d linea collateralē. ita q m^r imoniū e cōtra
 hēdum nisi in qnta linea vel gradu. qz p linea p ascēsum z descēsum con
 sanguitas multiplicet in infinitū. vt dicunt doctores. z sic tunc in lineis
 ascēdētū z descēdētū prohibet cōtract^o. qz dicit doctores si adhuc p dui
 nā potētis eēt sic aliq in mdo tūc nlla m^rficr cū eo possz ducere m^rimo^o

Quarto notādū. ponat casus q^o n^o sit in sc. ovel i q^oto gdu z alē i q^o
 to gradu. tūc dubitat vtz possint cōtrahere m^r imoniū. Rūn q bñ pnt con
 trahere. si n^o ē in q^oto gradu z alē i q^oto gdu dūmō grad^o sit excessus al
 teri^o grad^o et dicit si aliq eēt infideles cōtrahētes m^r imoniū i gradu p^ohibito
 z si postea cōuertant ad fidē catholicā tunc illd m^r imoniū stabit. qz ba
 ptisim^o videt satisfacere d tali pctō.

Quinto e notādū. lrā dicit. si aliq duceret vxorē ille dz ducere aliquaz
 in quinto vel in sexto gradu z nō scdo vel scio. istd dcm solum est intelli
 gēdum d psonis simplicib^o z de populo vulgari quoz copia est vt s^ru^o s^r
 ci milites ciues siue clētes. Sed tamē reges z pncipes pnt cōtrahere ma
 trimoniū in tercio vel in quarto gradu. Lūi^o rō est ista. qz reges pncipes
 barones sunt pauci. vulgares vō multi. Itz reges pncipes z eoz filij ba
 rones z eoz filij pnt contrahere m^r imoniū in scio vel in quarto gradu
 z hoc ppter pacē firmiorē z securiorē. vnde quādo reges mutuo inter se
 affinitatē contrahunt. similiter z pncipes z barones tunc omis pplō eoz
 erit magis securus z pacificus.

Ultimo e notādū. q in veteri testamto tūc iudei cōtraxerūt m^r imoniū
 in scdo. vel scia linea. qz tpe illo circa ouginē mūdi modica erat qntitas
 hoim. z gyt augmentarent hōies tūc iudei in scdo vel in scia linea cōtra
 xerūt m^r imoniū. sed mō non dz fieri. qz nunc mund^o satis augmentat^o
 z iō iam in qnta linea non fit cōtract^o.

i. defuncta

i. d parentela ei^o

Mortua si tua sit mulier non sanguinis eius

i. ducas

i. q cōtinet infra qntū gradū

Accipias vllam quam linea quarta figurat

s^o nō cogitisti

s^o talis m^ricr i. faciēdū est j

Incorrupta licet moriatur idem teneatur

Hic m^r ponit qsbā casus circa m^r imoniū cōtrahēndū. Et diuidit in
 tres ptes fm q ponit hic tres casus. scds casus ibi. Si cogitisti. Tercius

ibi. Si qua. etc. Quātū ad p̄mā p̄vult t̄m. si vxor tua sit mortua et aliā vo
luerit ducere nō ducas aliquā q̄ ē d sanguine illi. et q̄ ē in q̄rta linea sed vl
tra. Et dato q̄ ip̄a solū cēt sibi p̄missa et nō dū carnali cogniuit idē teneat
scz q̄ nō ducas aliā d sanguine ei? in q̄rta linea sed vltra.

¶ Circa lrām nota. q̄ casus lre stat in hoc si aliq̄s h̄t et vxorē quā nō p̄g
uisset carnali p̄p̄t ei? abstinetiā et si tunc mulier moreret incorrupta. tūc
ille sp̄sū ab huc nō d̄z aliā ducere q̄ est infra quintā lineā seu q̄ntū gra
dum illi? luce mulieris.

¶ Secdo est notādū. nā pus dcm ē q̄ in oīni coitu p̄trahitur affinitas.
Pro q̄ est sciendū q̄ affinitas p̄trahit tripl̄ p̄ quā gnat publica honestas
Primo mō q̄n d̄z p̄trahit cū aliq̄ v̄gine vel muliere nō sb̄secuta copula
carnali ita q̄ p̄mū illoz suppositoꝝ morit scz vir vel mulier aū copulā ad
huc p̄trahit affinitas inter sanguinos illi? mortue mulier? vel v̄ginis et
tū talis nō d̄z p̄trahere cū aliq̄ nisi in q̄nta linea. Secdo p̄trahit affinitas
p̄ actū fornicatorii. q̄ p̄ hoc gnat publica honestas. q̄ oēs p̄ sanguinei s̄t
isti affines q̄ sic cognouit istā et non d̄z contrahere m̄rimoniū nisi in q̄n
ta linea. Tercio p̄trahit affinitas p̄ mutū p̄sensum quez sequit copula
carnalis. igit etia gnat publica honestas p̄ quā p̄trahit affinitas int oēs
p̄ sanguinos mulieris et viri.

¶ Tercio est notādū vt supius exp̄ssum est q̄ multa s̄t m̄rimoniū im
pediētia p̄trahendūz diminiuetia p̄tractū. et inter hec fuit enumerata
cognatio. ¶ Pro quo sciendū q̄ triplex ē cognatio. nā q̄dā ē carnalē q̄dāz
est sp̄ialis et quedā legalis. Et ista triplex cognatio h̄z ortū a triplici lege.
scz a lege naturali a lege diuina et a lege positua. nā a lege carnali cogna
tio carnalē h̄z ortū. q̄ naturalē int oēs p̄ sanguinos p̄trahit seu gnat ami
citiā q̄ impedit m̄rimoniū. sed a lege diuina cognatio sp̄ialis q̄ sacra h̄nt
efficaciā a chyō. et iō cognatio sp̄ialis h̄z efficaciā a lege diuina. sed a lege
positua cognatio legalis h̄z ortū. q̄ instituit a volūtate h̄mana. Et d̄ ist
nihil ad p̄positū. s̄z solū de cognatōe carnali. sed q̄ s̄t cāc alie impediētes
m̄rimo^m p̄trahēdūz diminiuetes p̄tractū de ist? sufficient pus dcm est.

¶ Ultimo notādū. ex q̄ hic solū agit de cognatōe carnali tūc dubium est
vtr̄ consanguinitas impedit m̄rimoniū. et videt q̄ nō. q̄ inter adā et eua
fuit maxima affinitas. q̄ alter p̄tuit de altero et tū possidebat m̄rimoniū.
q̄ dñs cū eis p̄mo m̄rimo^m instituit. igit manifeste videt q̄ affinitas siue
p̄ sanguinitas nō impedit m̄rimo^m. Itē ex alio sic. nlla m̄lier ē plus con
sanguinā q̄ eua fuit p̄iuncta ade. illo tū nō obstatē adā p̄traxit m̄rimoniū
cū eua. igit videt q̄ p̄ sanguinitas nō impedit m̄rimo^m. s̄z q̄ eua fuit pl
p̄iuncta ade declarat sic. q̄ eua fuit formata ex costa ade igit fuit ei plus
cōiuncta et matre. S̄z in oppositū hui? ē autor in lrā q̄ d̄t q̄ cōsanguinitas
ipediāt m̄rimoniū. Et hoc idē h̄t in leuitico vbi d̄r. ois hō non accedat ad
p̄ximā sanguinis sui. Un̄ est sciendū q̄ m̄rimoniū nō d̄z contrahi cū san
guineis p̄pter triplicē cām siue legē. p̄mo p̄p̄t dictame leg? naturalis. q̄
ap̄ oēs hoies tunc eadē lex naturalē rep̄ntat q̄ fili? n̄ cōtrahat cū matre.
nec p̄r cū filia. Secdo p̄p̄t in h̄bitōem legis diuine. q̄ vt supra patuit tūc
pone p̄pter consanguinitatē. phibentur a matrimonio. Tercio p̄p̄t in
h̄bitōem leg? ecclie. q̄ hodierna die ecclia adhuc in h̄bitet p̄here m̄rimo^m

Summula Raymundi

infra quintū gradū sanguinitatis. Olim autē ecclia in septimo gradu pmissit solū trahere matrimonium. nunc autē in quinto gradu pmittit. Et ratio prima est. quia nunc deficit charitas inter sanguineos quod olim ad tunc non deficiebat. Et ratio secunda est. propter obliuionē influentē ne fiat error tunc iam institutum ē ab ecclia in quinto gradu sanguinitatis trahere matrimonium. Tunc ad rōem rōdet quod sanguinitas inter adā et eūā non fuit ex propria carne carnali sed ex miraculosa formatōe. et illa non impedit matrimonium. Sed ad secundam partem rōnis quod dicitur nulla mulier est plus coniuncta viro suo. et tibi rōdet quod eūā maxime esse coniuncta ade intelligit dupliciter. Uno modo secundum carnalem coniunctionem. et sic non fuit maxime coniuncta ade. Alio modo per miraculosam formatōem. et sic tunc eua fuit maxime coniuncta ade. modo dictū ē quod miraculosa formatio non impedit matrimonium
s^c vir carnalis .i. ex cāu

Si cognouisti casu prope mulieris

.i. sororē s^c hmoi aliquā

Germanā. siue matrem vel consimile quam
requiras muliere carnali

Personā. non ius reputas ab ea cocundi
s^c vxor .i. voluntatē adhibet

Si tua legitima consentit perpetuo tu
s^c te s^c tuar vxor .i. petēti

Abstineas. si non consenserit hunc reperenti
.i. actū coeūdi s^c mulier

Iura thori reddas inuitus. et hec tua non sit
.i. vxor s^c a te .i. perpetrātū

Coniunx. et grauiter commissum dilue crimen
.i. aliquā duceres .i. p coitū deflorasti

Si quā contraheres quā tu coitu violasti
s^c mulieris s^c viro .i. disponfabit

Illius neptis tibi nunquā legitimum erit
.i. ignorāter. s^c sanguine s^c viro

Inscius huic iunctus si sis a te sepetur
.i. cognoscat. s^c militās s^c tale

Noscat et ecclesia factum ratione probatum

¶ Hic autor ponit alios casus circa matrimonium. Et vult tūc quod in istis casibus si carnali eueniunt quod cognosceres sororē vel amicā tue mulieris si postea susceperis tunc nunquā debes actū coeūdi nec cū propria muliere nec cum alia exercere. Sed si ipsa consenserit abstineas perpetue a coitu. Si autē non consenserit tūc ipsa repetēte redde et coitū. quia ipsa vxor tua ē quantum ad iura carnalis. sed tu non debes petere. Deinde dicit magister ibi. Si quā. id est. dicens. si tu violasti aliquā mulierē pro coitum et postea cum ea traxeris matrimonium tūc neptis vel filia istius mulieris scilicet vxoris nunquā potest te cum trahere matrimonium. Si autē inscius cū ea traxeris tūc sepanda ē a te

qz n̄ p̄t legitime p̄trahere m̄rimoniu cū ea. qz ibi ē affinitas. Et h̄ bz cū p̄bata rōe fieri cū p̄sensu epi. Circa istaz nota qz p̄ declaratōez lre p̄o n̄t tal casus. Si eēt due sororez vt v̄n̄ coḡsceret v̄nā carnalrē postea sua meret aliā legitime. tūc dubitat an tūc p̄ma d̄ret p̄trahere copulā carnalē vel cū sc̄da. n̄ cū p̄ma. qz sc̄da ē sua legitima. nec cū sc̄da. qz p̄us coḡuit eius sorore carnalrē q̄ ē germana ei⁹. Et iō bz se abstinere p̄petue vt d̄t lra R̄n̄r qz cū n̄lla illaz bz cōplere actū carnalē. Itō qz v̄nā sorore p̄us p̄guit. e si tūc sc̄dam accepit tūc vt d̄t sc̄da casus eēt sepandi. nec bz coḡscere p̄mā. qz n̄ ē ei⁹ legitima vxor. Sz abob⁹ mortuis p̄t sumere aliā cū q̄ h̄ faciat. Et sic p̄z qz i oi coitu ē affinitas. qz l3 p̄mā p̄guit fornicatorie tñ illa fornicatio ipeo d̄it qz non p̄t sumere sc̄dam. qz ibi ē affinitas q̄ impedit p̄tractū.

Et notādū. ex lra h̄r qz si vir coḡsceret germanā vxoris sue tūc ex h̄ p̄beret ius coeūdi siue petitoem debiti carnis ab vxore p̄pa.

Q̄tra hoc arguit sic. illd̄ qd̄ nō sepat m̄rimoniu n̄ sepat v̄r a petitoē debiti carnis. sed vir si coḡuerit cognatā vxoris sue illd̄ non sepat m̄rimoniu. igit. etc. Maior ē nota de se. qz magis ē sepate m̄rimoniu q̄ a petitoē debiti carnis separi. Minor p̄z de se. qz si vir coḡscit p̄sanguineā vxorē siue ex hoc tūc non tenet celebrari diuortiu. h̄ videt qz p̄ hoc et nō amittit carnis vel thori. Ad hoc r̄ndet p̄ distinctioem qz aliquē coḡscere p̄sanguineā vxoris siue intelligit dupl̄. Uno⁹ añ contractū m̄rimonij. alio⁹ post contractū m̄rimonij. Si aut contractū m̄rimonij cognouerit p̄sanguineā vxoris siue hoc impedit m̄rimoniu contrahendū ē dimiuit p̄tractū. Si post contractū m̄rimonij cognouerit p̄sanguineā vxoris siue tūc solū impedit ius petēdi debitū carnis. nam si hoc sepat m̄rimoniu tūc q̄libet facit. posset separi ab vxore sua q̄n̄ acceberet ei⁹ cognatā. h̄ sequit qz solū talis amittit ius petēdi debitū carnis. qz q̄tenscunqz petierit peccat mortaliter. Et tē sciendū illā litterā noscāte eccl̄ia q̄ sumpta ē ex de gretalibus de diuortijs capitulo porro. vbi dicitur vir non potest dimittere vxorem sine iudicio eccl̄ie nisi notorum sit impedimentum matrimonij.

i. furtive s̄ aliq̄s s̄ aliq̄

Si furtim pueros genuisti de muliere

alteri⁹ viri .i. phibe .i. m̄rimoniu

Coniugis alterius inhibe ne coniugium quis

i. cū istis pueris legitis s̄ legitis

Inter eos celebret et quos tua perturit vxor

i. ducerz .i. cū p̄sanguinea

Contraheret cum nepte nepos cum fratre sorozqz

Sup̄ius autor exp̄diuit se de m̄rimonio in q̄ ḡnānt pueri legitimi. h̄c p̄nter d̄c̄minat de eodē in q̄ ḡnānt pueri illegitimi. Et diuidit in tot p̄tes quot ponit maḡ casus de h̄mōi pueris in matrimonio illegitime generatis vult tñ quo ad p̄mā. Si aliquis vir generat pueros de aliq̄ muliere illegitima siue p̄cubina suaz cū hoc generat aliq̄s filios legitimos cū p̄p̄ia vxore sua tunc talis vir siue masculus bz inh̄bere aliquis illoz pueroz illegitimoz p̄tra hoc m̄rimoniu cū suis pueris legitis q̄s genuit

Summula Ragnmundi

ex sua ppa vroz. ec. Et rō ē. qz alias frēs & sorozes. nepotes & neptes int se
 ptraherēt mrimoniū qd pus ē inhibitiū. qz tm̄ i qnta linea bz fieri ptract^o
 mrimoniū. Hōiā dū. dubitat vtz filij illegitti pnt eē heredes p̄riax pos
 sessionū cū puer legitis euidet qz sic. qz d̄t ppha. qz fili^o n̄ ptabit iniquatē
 p̄ris vel mulier. i. mris. qz fili^o n̄ ē in culpa s̄z p̄r vel m̄r q̄ adulteriū p̄mise
 rāt id̄ videt qz filij illegitti n̄ excludunt a patris possessionib^o siue heredita
 tib^o. S̄z i oppositū s̄z cōit oēs iuriste q̄ ponūt d̄naz int legitios & illegitti
 mos. qz legitii sumūt hereditatē. illegitti vō nō. ad h̄ r̄ndet qz isti filij ille
 gitti n̄ sumūt patnā hereditatē s̄z qn̄ d̄t fili^o n̄ ptabit iniquatē p̄ris. ec. Ad h̄
 r̄ndet. qz filij p̄ari iniquatē p̄ris intelligit̄ dupl̄r. vno^o q̄ ad penā etnā. Et
 tunc d̄t qz fili^o n̄ ptabit iniquatē p̄ris. Alio^o intelligit̄ q̄ ad penā corpalez
 Et sic puer bñ p̄r portare iniquatē p̄ris. alij s̄t sic d̄cūt. qz puer bñ ptabit
 iniquatē p̄ris q̄ ad iniquatē pene. n̄ ar̄ q̄ ad iniquatē culpe. ¶ Alio notam
 dū. dubitat vtz sac̄m mrimonij p̄fert gr̄am v̄ videt qz n̄. qz illd̄ qd̄ a volū
 tate depēdet n̄ p̄fert gr̄am. s̄z mrimo^m depēdet a volūtatē. igit̄ mrimo^m
 n̄ p̄fert gr̄az. Maior p̄z. qz nos oēs volūtatē habem^o & si tūc gr̄a depēdet
 a volūtatē. tūc oēs h̄rem^o gr̄am qd̄ est s̄m̄. Minor p̄bat. qz mrimoniam
 ibi sit qz p̄sentuz v̄riusqz. igit̄ mrimoniū depēdet a volūtatē. S̄z in oppo
 sitū arguit sic. D̄ne sac̄m noue leḡ p̄fert gr̄am s̄z mrimo^m ē sac̄m nos
 ue leḡ. igit̄ mrimoniū p̄fert gr̄am. p̄na tenet de se. Maior p̄bat. qz sac̄a
 h̄nt originē a passiōe chr̄i siue efficacitā q̄ p̄fert nob̄ gr̄a. S̄z minor p̄z d̄
 se. ¶ Ad argumētū r̄ndet. qz sac̄m mrimo^m p̄fert gr̄am. qz sac̄m mrimo
 niū excusat culpā. rō ē. qz si copla carnal̄ si sit debito mō i mrimonio tūc
 sit sine p̄cto q̄ t̄nēt cū p̄cto extra mrimoniū. H̄ā ois fornicatio extra ma
 trimo^m ē p̄ctm̄ mortale vt d̄t ppha. p̄des oēs q̄ fornicant abs te. D̄n̄ sciens
 dū ē qz mrimoniū p̄fert gr̄am. p̄t̄ triplex bonū qd̄ ē in mrimonio. scz. si
 des. p̄les & sac̄m & qz ibi ē copula triplex. scz. copula sanguis. copula vitil
 & copula inseparabil̄. & sic ex h̄ h̄r̄ triplex bonū. nā p̄mo ibi ē copula sangui
 nis. qz ibi vir cū sola muliere p̄trahit mrimo^m ex h̄ tū ḡnat̄ qz mrimoniū
 h̄z bonū fidei qz ex h̄ ḡnat̄ amor. charitas. s̄f̄re fides. sc̄do ibi ē copula vitil
 p̄t̄ qd̄ seq̄t bonū plis ad cultū dei. 3° ibi ē copula inseparabil̄. p̄t̄ sac̄z mri
 monij. qz ē sac̄z inseparabile. Tūc ad rōez qn̄ d̄t illd̄ qd̄ depēdz a volūtatē nō
 p̄fert gr̄az. r̄ndet vey ē qz illd̄ qd̄ p̄ciser̄ adeq̄te depēdz a volūtatē qz h̄ n̄ con
 fert gr̄az. mō mrimo^m marie depēdz ab institutōe diuina. iō n̄ solū a volūta
 tē aliquē .i. p̄duxit. i. extra thoy legitimum. s̄ aliq̄. s̄ p̄uez (te.

Si puerum genuit in adulterio mulier quem

.i. fieri .i. coheritariū s̄ cū legitis pueris

Esse coheredem pueris aliis vel ut ista

.i. necis .i. trauit .i. piculū .i. remouet. s̄ illegittimū

Adoris inuit casum nisi caute subtrahit inde

s̄ ipm̄ .i. religionē .i. aliqd̄ p̄s̄tē .i. depellēdo

Aut locet in claustro vej. quod faciat remouendo

s̄ p̄uez illegittimū s̄ legitioz. i. d̄ passionib^o .i. illegittim^o

Hunc patris aut fratrum domibus. quia spurius hic est

Lum pueris puer esse patris quia spurius hic vult

Lessat ab inceptis mater ne scandala mortis

.i. in .s. p. c. m.   s. mulierē .i. de hereditate patris

Hinc crescat quod tangit eam de proferate

Det veneris pueris vt sic redimat scelus illud

Hic magr ponit aliu casum d mrimonio in q gnant pueri illegittimi. vult tm si ptingit q aliq iniercipiat puez i secreto cu aliq viro illegittioz ille inf se legitios collocat e nufax tuc dubiu eet qd mulier factura eet circa tale puez. ibi magr vult illa doctna q si tal mliervult euadere p pcuta danat oez tuc si faciat istu spuriu i hereditatib pfnis cu alijs puez r suis legitis. qz spuri e sic sacerz rapina puez legitis sz qd sit faciedu cu illo. rñdet lra. q magr dz cu iformare q fiat clausral. e mscr secrete h dz tñre. qz si sciret h filij legitivel pf. tuc pnt nréz offendere vel puez illegittim inficere. Circa lraz e notadu. ex lra pz multi crebat q pueri eozu sint legitii. lz tñ qñz sint illegittie spurij h mlieres secrete tenet ne scoda hnt. vñ omnes tales pueri illegittimi hnt ise tres pbitoes vel em sz su pbiz pposit vel em sz luxuriosi. e hnt et smone blesum vt pz in illis metz ex sua natura dabit illa tria. q sunt pposit. medaces. luxuriosi. smonem blandu. blesum simul addim istis. e e notadu q tales pueri religioi dne tradit vult lra: ex q tuc dubitat. vtz talis spuri dz tradi religioi. Et videt q no. qz null inabilis dz tradi religioi sz talis spuri e inabil. igif. ec. Ma ior e nora. qz solu abiles dnt tradi religioi: Mior: pbat. qz oes spurij s iunabiles ad suscipiendu sacros ordines sine dispensatoe p pns non dz tradi religioi. **H**o hoc rñdet q ibi pcedit maior: sed qñ dz in mion q tales s iunabiles ad suscipiendu sacros ordines. ibi dz q hoc e vtz si vellent manere in seculo q tunc s iunabiles. si at intrat religionē siue aliqd claustr tunc dispensat cu eis ppe fauore ordinis. e sic tuc tales erit abiles ad suscipiendu sacros ordines. g talis spuri dz intrare religionē vt vult lra.

Ultimo notadu sit dcm e in lra pcedenti q talis pf vel mf dz reuelare puer illegittis ne ptrahat mrimo cu puer legitimis hoc io ne sic frater cotrahat mrimo cu sorore. ex hoc tunc dubitat. vtz pf vel mf debe at illd reuelare. Q videt q no. qz plus est pceptu dei q pceptu ecclie. igif non dz ei reuelare. Nñs notu est de se. qz pceptu dei est mai q pceptu ecclie. sed pna pbatur. qz ex tali reuelatoe gnat patri vel matri irreuerētia a filijs illis illegittimis. qd est contra pceptu dei: q dz in euagelio. honora pfemz mrem sed si ptrahūt mrimo cu alijs legitimis h solu e ptra pceptu ecclie. igif videt q no debeat eis reuelari. ibi rñdet q vnū qd qz illo: e pceptu dei na d pmo hf in bece pcepte in euagelio vbi dz honora pfemz mrem. de secundo hf in leuitico vbi enūerant duodecim pfone inf qñ non dz ptrahi mrimo ppe affinitate. g talis dz ee caut vt pcaueat h ne frat sic ptrahat cu sorore. neqz nepos cu nepote.

Sic de sublato puero iubeo faciendum

Summula Raymundi

Ut si sit puer hic oppressus quem generavit

Sic abscondendo sua probra locans aliens

^{s^c pmi} ^{i. filiū}

Que mihi vel eius mea natum fonte leuavit

^{i. cuius mulieris filiū mea vxor leuauit de fonte sacro}

Hec mea cōmater fieri mea non valet vxor

^{i. clādestino} ^{s^c iā dcm}

Hoc de secreto vicio tibi consilium do

^{s^c factū} ^{i. notū}

Est via plana tibi vicium si sit manifestum

Hic mgr pōit tēciū casuz circa m̄imoniiū in q̄ gnānt pueri illegittimi
Eruūt tm̄ si p̄tingit aliqñ tal̄ casus q̄ aliq̄ ml̄ier ē hñs puey vni⁹ ani vel
dimidiū siue infantē ap̄d se inf̄ctū vel opp̄suz vel etiā q̄ puer naturali
morte moriat̄ tūc ml̄ier timēs se puari hereditate cā pueri l̄ timēs se ali
qd̄ piculū mort̄ iurare siue a viro inf̄cti p̄t opp̄ssione pueri tunc ml̄ier
volēs h̄ piculū euadere abscondat illū puey opp̄suz accipiat alibi alium
puey alicui⁹ paup̄cē & p̄cedat cū isto puero aliēo acti eēt puer su⁹ p̄p̄s
vsq; ad etatē. tūc dubiū ē qd̄ sit faciēdū cā isto puero. Rñdēt q̄ careat pa
sna hereditate. & si sumerz tūc facerz rapinā pueri legitis l̄ alijs ad thozū
legittimū p̄tinētib⁹ tūc ibi ē via plana. mgr̄ specificat dcm̄ suū dicens Si h̄
sc̄m̄ ē māifestū q̄ sic egit. tūc via ē plana: scz q̄ n̄ admittit cū ad hereditatē
tē. si at̄ h̄ sc̄m̄ maneat secretū tūc ml̄ier p̄ illū puey ob̄nuat oēs res. tūc p̄
illo tal̄ ml̄ier cruciabit̄ i inferno. qz sc̄l̄ spoliū alijs ad legittimū p̄tinētibus

Circa lrāz nota. q̄ crimē et̄ ē vn⁹ casus ipediēs m̄imoniiū (thoy.
p̄trahēdū ē diminuēs p̄tractū. vt si aliq̄s cōmittit crimē māifestū sic ad
ulteriū l̄ hm̄oiv̄t si sc̄l̄ vir l̄ ml̄ier tūc tale crimē ipedit m̄imoniiū p̄trahē
dū & diminuit p̄tractū. Exēpli gr̄a. vt si vir facerz adulteriū cū alia ml̄iere
& ml̄ier p̄pa sc̄it h̄ testib⁹ p̄bare tūc h̄ crimē diminuit p̄tractū. & sic tota fr̄
p̄t fieri diuortii & ecōuerso ē dōz d̄ ml̄iere i qd̄ casib⁹ adultera p̄iur̄ rebus

Sc̄do notādū. Adhuc vltra eosdē casus ali⁹ pōit (tur. vt sup̄ patuit
casus impediēs m̄imoniiū p̄trahēdū ē diminuēs p̄tractū. vt poāt q̄ ali
q̄ vir p̄vba de p̄nti p̄trahat m̄imoniiū cum aliq̄ muliere. elapso aut̄ ali
quo tpe eandē incognitā tradat suo p̄ sanguineo l̄z inuētus q̄ cum ea so
lenniē celebrat matrimonium. mulier vero m̄imonio cōassumpto lib̄ta
te circūfusa recedit ab eo petēs viro p̄ozi copulari coram iudicio ip̄m po
stulādo. tunc querit̄ vtz d̄z manere circa p̄mū vel circa secūdū. Rñdēt q̄
viro p̄ozi copulari p̄nia ē imponenda. mulier vō p̄t honestatē moneatur
& petat̄ ne p̄mū vtz r̄petat̄ & ne cuz sc̄do maneat si p̄tinent̄ viuere potest.
Si vō continere non potest tunc debet restitui p̄ozi marito. & ille adulte
rium cōmissum p̄ mulierem ob̄jcare non p̄t qz cum sua voluntate tradi
ta est alteri viro licet inuite

Ultimo notādum. ponat̄ in cāu q̄ aliquis surbus vel mutus veniat
ad eccl̄iam cum muliere petens copulari non pōt exp̄m̄re verba de
p̄senti. Tunc querit̄ vtrum sacerdos illi debet mulierē copulare. Rñdēt

¶ sic quæda be pñti non solum s' de essentia matrimonij sed etiã quãdo
qz sufficit consensus quia talis mutus v' surdus per signa manifesta p̄
ostendere consensus matrimonij quãtm ad contractum. Et sic lz tal
mutus non exprinit verba de pñti tamen adhuc est desponsandus sal
tem cum p̄bet signa euidencia consensus matrimonij ostendentia sed
secus est de surribundis z freneticis quia isti non possunt p̄trahere m̄is
monium durante infirmitate sed cessante illa infirmitate tunc pñt licit
te p̄trahere m̄imonium vt infra dicet.

s' vxor scz puer; s' puez .i. suscepi
Non mea sit mulier eius quem fonte leuavi
.i. nutu aboz .i. masculo

Commun de concensu si vir mulierqz
.i. castitatē .i. vouēt s' vir s' mlier

Votum solenne faciunt licet iste vel ista
.i. societate. s' legitimi. i. dicēt .i. nō posse deficere.

De consorte thori fateantur nolle carere
s' firmitē s' tale .i. sua pñia

Stat votum punire reum debet sua culpa
.i. nō ex sua voluntate .i. masculo .i. aliq' vgo

Si non sp̄re sua claustrum puer atqz puella
.i. cōpellit .i. introire .i. anno

Logitur intrare cum debira venit etas
s' claustr .i. puez z puellā s' religiosoz

Exeat exire si vult nec eos tenet ordo
.i. vxor .i. copulata ē s' vgo

Femina si nupsit alii tua te rediturum
s' exñs .i. de societate tua. s' viro. i. associat s' mlier

Desperata domum tibi redditur hec redeundi
s' vxor s' exñs. i. puenient. s' tuā. i. associat. s' viro scdo

Illa tua licite post mortem iungitur illi
s' scdarie s' m̄imonij .i. pficit

Qui nupsit nouus hic concensus et integer implet
s' mlier. s' mlieris .i. filij .i. de baptismo

Si qua mee natum non ex me fonte leuauit
s' mulierē .i. post mea dicta ducere

Hanc post fata mea non inuitabor habere
.i. culpa s' mlier .i. nō bñ mēte intēta. i. ppetrauit

¶ Indicta caret hec quia mens non conscia fecit
.i. huius .i. ancilla s' aliqūē .i. d' baptismo s' inuicē

¶ Masculus et mulier puerum de fonte leuantes

Summula Raymundi

.i. matrimonial. .i. copule. s. tales. .i. cupiunt. s. illis coniunctis
Legitime iungi si querunt non prohibetur
.i. copula carnali .i. pacta s. isti .i. non diuisunt
Legittima copula celebrata non sepantur
s. ego raymundus .i. phibeo. .i. filijs et filiabus. s. pueros. .i. d. baptismo sacro
Nolo meis pueris pueros quos fonte leuauit
.i. matrimonium p. sed
Legitime iungi fratres tamen atqz sorores
s. pueros .i. meis filijs et filiabus .i. puenient
Iporum copulare meis pueris bene possum
.i. de baptismo. .i. meum filium vel filiam s. tua legitima
Si de fonte meum puerum susceperit vxor
.i. te discedete s. vxor s. mulier legitima
Te moriente tua necesse potest mea nec tu
.i. me decedete .i. mee .i. copula .i. vxori
De moriente mee poteris iungi mulieri
.i. extra matrimonium s. documeta. .i. posttractum
Extra contractum non stabunt ista sed infra

Nic magister ponit alios casus vtilis et bonos circa matrimonium.
Et vult tantum quo ad primam partem ponendo tria documeta ipso-
rum. Primum est illud. Si aliquis leuat puerum de fonte baptizatus
tunc matrem illius pueri leuati ipse leuans non potest sumere ad thorum
legitimum. Et ratio huius est ista. quia talis mulier est comater illius
et inter commatrem et compatrem est spiritualis amicitia que impedit thori-
um legitimum quod non possunt mutuo copulari. Secundum docu-
mentum est illud. Si vir et mulier ex comuni consensu ambo-
rum solene sic que vellit manere castre continentes et vnum suppositum
illorum postea non possent carere copula carnali. tunc ille qui est fractor et
transgressor voti ille debet sumere penitentiam pro tali transgressione vo-
ti. Tertium documentum est illud. Si aliquis puer non voluntarie
traditur ad claustrum antequam habet usum rationis et discretionis tunc ta-
lis puer licite potest exire claustrum cum peruenerit ad debitos annos
sed est annos discretio si sibi placuerit. Et hoc est verum si nondum se-
cit professionem. sed professione facta tunc talis puer est obligatus ad or-
dinem illum. Tunc ibi (femina sumpsit) magister intentum suum ex-
equitur ponendo alium casum de matrimonio dicens sic. Si vir legit-
mus alicuius mulieris visitaret loca sancta ut puta rhomanam vel retham
sanctam vel equitaret contra paganos et ille vir diu non rediret ad patri-
am. Et mulier eius querens ipsum cum magna diligentia et tandem mu-
lier informaretur quod vir eius esset mortuus. et sic mittit sibi alium virum dis-

spōsare. tunc primō viro redeunte mulier tenetur secundū berelindre e
 tranfire ad primū. & si primus vir in eodem anno moreretur tunc mulier
 potest econuerso tranfire ad secundum virum. sed tunc de nouo dicitur
 consensus vtrorūq;. Quia quod prius factum est d' illo mulier fuit in
 scia. ¶ Tunc ibi (Vasculus & vir) Magister sentētiarū ponit tria nota
 bilia. Quorū primum est. quando aliquis vir cum aliqua muliere leuat
 vnum puerū de fonte sacri baptismi tunc non inhihemus eos ad diuicē
 legitimari. i. in thoro legitimo copulari. ¶ Deinde s' dicit secundum do
 cumentum dicens. pueri mei non possunt copulari cum illis pueris q's
 ego de fonte sacri baptismi leuaui. Sed hñ possunt copulari cū fratrib'
 & sororibus illius pueri leuati. ¶ Deinde magister sentētiarū s' dicit
 tertium documentum dicens. Si tua mulier legitima sumpsit puerū
 meum de fonte sacri baptismi. tunc te moriente ego non possum illā su
 mere ad thorum legitimum: & sic econuerso me moriente tūc tu nō pos
 ses sumere meam vxorem ad thorū legitimū. Et ratio hui' est ista. qz ibi ē
 annūcia spiritūalis que diminuit contractū & impedit contractū
 matrimonii.

¶ Circa istam est notandum. qz duplex est votum. scilz votū simplex & est
 quando aliquis vouit absq; magna deliberatione in occulto nō in pu
 blico. vt si aliquis voueret qz in quartis ferijs nollet portare lineas vestimē
 tavel aliquod huiusmodi tunc illud votum non ligat quo ad homines.
 nec impedit matrimonium. Aliud est votum solemne. & illud votum fit
 cum magna deliberatione mentis. & in facie ecclesie coram sacerdote v'
 episcopo. vt quando aliquis sumit ordinem diaconatus vel s'bdiaconat'
 vel presbyteratus tunc vouit castitatem deo & episcopo. & hoc in facie ecc
 lesie. Et si tūc illud votum dicitur esse votum solemne. & impedit ma
 trimonium. quia dicit Psalmista. Vouetez redote. modo presens lit
 tera intelligitur de voto solemni. quia hic de voto solemni est magna vis &
 non de voto simplici. ¶ Pro quo est notandum qz adhuc votū simplex ē
 duplex. Nam quoddam est votum necessitatis. & quoddā est votum vo
 luntatis. Nam votum necessitatis dicitur illud sine quo null' saluabit'.
 sicut abrenunciare diabolo & seruare fidem catholicam. Et illud votum
 vouere in cathesitatione puerorum. scilz vt abrenunciant diabolo & pō
 pis eius. Et similiter vouetur huare fidem catholicā quotienscunq; ali
 quis transgreditur illud votum tunc peccat mortaliter. & p' illo imponi
 tur illi penitentia. Sed votū voluntatis est bonū aliquod ad quod aliq's
 hō non tenetur. Quia sine isto potest saluus esse & tamen si sponte & vo
 luntarie se obligat ad istud votū. tunc postea tenetur illud huare & exeq'.
 sicut votū continentie abstinentie vel peregrinationis & similia. Et duo p'
 fertim exigunt ad hoc qz talia votorū fiat redēptio. scz causa superior' au
 toritas. Causa vt si ipse vouens est senex. debilis. vel infirmus. Et tiam re
 quiritur superioris autoritas. i. licentia. qz nemini p'pa autoritate licz redi
 mere votū suū vel cōmutare.

¶ Secūdo est notandum. qz mulier nō potest facere votum solemne absq;
 qz consensu viri sui post contractū m'rimonij vel econuerso. ita qz mulier
 si vellet absq; licētia viri ieiunare p' aliquos dies in heptomada in aqua

Summula Raymundi

et pane, vel quælet obſuare continentiam caſtitate tunc ad illud uotum non reſtringit uero tradicete, quia mulier in illo cau non eſt ſuiſſius. Et eſt ſuiſſius econuerſo. Etiam ideo, quia in hoc fieret iudicium alteri, ut habetur in decretalibus extra de uoto. Nec etiam ſuus ſimilis condictionis poteſt uouere aliquid ſine conſenſu domini ſui Similiter nec puer ante annos diſcretionis ſeu pubertatis. Similiter alienatus a mente. Sed ſi poſtea fuerit compos rationis ſuez conſentiat adhuc uouet tunc tenetur abimplere tale uotum et alias non. Item nec epiſcopus niſi cuſ licentia pape. Nec monachus niſi cum licentia ſui ſuperioris, ut patet in decretis, et hoc intelligitur de uoto abſtinentie.

Tercio eſt notandum quod nulla mulier ab ſecundas nuptias migrare preſumit donec de morte mariti ſui certius conſtat et manifeſte ſcit ipſum eſſe mortuum. Et illud habetur in quarto libro decretalium de ſecundis nuptiis. Sed ſi aliqua mulier crederet uirum ſuum legitimum eſſe mortuum ita quod diu ſic credidiſſet nec ille reperiret et contraheret cum alio uero ſolenniter matrimonium tunc ipſa mulier excuſatur ab adulterio et fornicatione ſi primus uir rediret propter ignorantiam.

Quarto eſt notandum quod mulier in illo cau excuſatur ab adulterio cum inquiſiuit mortem eius cum magna diligentia et ſi mulier interim cum ſecundo uiro generafſet filios tunc illi filii ſunt legitimi paterne hereditatis ſic quod poſſunt poſſidere omnes paternas poſſeſſiones, et illa mulier immoderate quando primus uir reuertitur tunc amplius non habeat copulam carnalem cum ſecundo uiro, quia ſi hec faceret mulier fornicaria et adultera eſſet. Si autem poſt hoc mortuus fuerit primus uir tunc potest a nouo redire ad ſecundum uirum a quo fuerat ſeparata. Sed tamen oportet quod hoc fiat cum conſenſu utrorumque. Sed interim quod mulier non eſt certa de morte mariti eius tunc non debet ducere alium uirum donec ei ſit certum et manifeſtum ſic quod uideat aliqua euidentia ſigna ex quibus poſſit elicere mortem ſui uiri, vel quo ad hoc dicatur ſibi per homines ſide dignos, ſic quod mors ſui uiri ſufficienti teſtimonio approbat.

Quinto eſt notandum quod ex hebraico dicitur masculus et mulier habetur tale documentum quod nomen propinquitatis ſiue affinitatis oritur ex baptiſmo puulorum. Et illa affinitas eſt inter baptizantem et baptizatum que eſt paternitas ſpirituſalis ex parte baptizantis, et filiatio ex parte baptizati. Ex quo tunc ſequitur talis regula quod nullus baptizans cum baptizato potest contrahere matrimonium, etiam filius baptizantis cum filia baptizati non poſſunt contrahere matrimonium, quia ibi eſt propinquitas ſeu affinitas inter baptizantem et patrem baptizati que eſt paternitas. Ex quo tunc ſequitur alia regula quod baptizans non potest contrahere matrimonium cum matre baptizati, quia ibi eſt propinquitas ſiue affinitas ſpecialis que eſt inter baptizantem et matrem baptizati, et hec dicitur maternitas. Aliquando affinitas ſiue propinquitas ſpirituſalis fit inter filios baptizantis et baptizatum, et hec dicitur ſpirituſalis fraternitas. Et iſti iterum non poſſunt inuicem contrahere matrimonium. Et aliquando etiam affinitas ſiue propinquitas ſpecialis erit inter baptizatum, et etiam inter illos qui eum de fonte ſacri baptiſmi ſuſcipiunt. Et hec dicitur compaternitas ſiue filiatio.

Aliqñ sit inter baptizatū exorē leuātis eā de fonte sacro. et hic similit̄ de cōpatnitas siue filiatio. Aliqñ erit int̄ baptizatū et filios suscipientes cū de sacro fonte hec d̄ fratnitas. Aliqñ erit int̄ suscipietes et p̄em suscepi. et hec p̄pinq̄uitas d̄ cōmatnitas. et inter oēs has p̄sonas p̄dictas s̄m decre talia p̄hibetur n̄r̄imonium.

¶ Ultimo notandū de casib⁹. Prim⁹ casus ē iste. ponat̄ q̄ aliqua mulier intrat valuas ecclesie ad b̄dicēdis cum alijs sponſis. vel ad introducē dū ibiq̄ reclamās affirmādo se nunq̄ in viri n̄r̄imonium incidisse. tunc q̄ritur vtrū isti mulieri sit credendū et vtr̄ sp̄sūs siue marit⁹ illi⁹ mulier⁹ sit examinābus. R̄ndetur q̄ talis sp̄sūs non est examinābus: nā p̄pter astuciā h̄arū mulierū non oportet cū tñ idoneis testibus et rariū h̄z p̄bare.

¶ Scd̄s casus. ponat̄ q̄ aliqua mulier vel virgo die sc̄da sit incognita a viro veniens ad ecclesiam vt benedicetur reclamans et signa sponse depos nens asserens se nunq̄ in n̄r̄imonium viri incidisse. vel p̄pter metū parentū p̄sensum addidisse. tunc q̄rit vtr̄ huic virgini siue mulieri sit credē dum. R̄ndetur ad casum q̄ talis met⁹ seu timor ē fidelit̄ interroganduse p̄ferat̄. nā si talis timor fuerit inuētus tūc mor ab eo sepat̄ nisi sp̄ te et volūtate cum eo manere voluerit.

¶ Tertius casus ē. ponat̄ q̄ aliq̄s rer. p̄p̄ discordias suoz filioz recipet vxores eoz ita q̄ ista discordia mitigaret. tunc q̄rit vtr̄ vxores tpe discordie d̄nt eis restitui. Ad casuz r̄ndet̄ q̄ sic. et si post hoc filijs nollet reddere vxores tunc interdictuz posset poni in omnib⁹ regionib⁹ et territorijs in quib⁹ iste eēt coartate.

¶ Quartus casus est. ponat̄ q̄ aliq̄s dat in duodecimo anno vnā puellam alicui marito. et ponat̄ q̄ illa puella ab initio inuito ei fuisset tradita. et tamē retinens eū. sed anno q̄ndecimo elapso sedecimo nihil loquat̄ ei. tunc q̄rit vtr̄ illa puella in sedecimo anno ipsa reclamāte posset ab eo separi. Ad casum r̄ndetur q̄ si hec puella a duodecimo anno vsq̄ ad q̄ndecim annū et in sedecimo etiā reclamasset tunc posset ab eo separi. sed si in āno q̄ndecimo sedecimo non reclamasset tunc non p̄t separi ab eo. qz mora tā ti tps p̄bationem excludit.

¶ Quintus casus. ponat̄ q̄ aliq̄s studēs incipiat diligere aliq̄ et nescit inuenire modū quō possz eā amplectere et cog scerere tūc postea deliberando trāseat ad aliā regionē assumēs habitū virginit̄ eligat in pedisequā alicui⁹ regine quā postea petat vt ei impetrat ordinē monialū. quo factoyoueat castitatē in man⁹ abbatissē p̄positi et votū p̄tinētē virginal̄ assumēs habitū. elapso at̄ tpe cōuersando cū abas̄ eissa eā cogicat. ipe vero timens vt grauaret̄ p̄pter confusionē habitū talē postponat̄ in habitu seculari p̄maneat.

Tunc querit vtr̄ eundē ordinē ingrediet̄ vel aliū. R̄ndetur ad casum q̄ non eundē ordinē debeat intrare. qz vir cū viro in monasterijs habitare dz. filiz et mulier cū muliere v̄go cum virgine. sed ip̄e tenet̄ intrare ordinem de quo nunq̄ exeat. sed p̄tinue belictū debeat p̄niam adimplēdo. Dñi Psalmista. vouetez reddite. qz in isto cāu filia cognoscit matrem. qz oēs moniales sunt filie abatisse. iō necesse est vt ille grauiter peniteat. qz grauiter peccauit.

¶ Ultim⁹ casus ē iste. ponat̄ q̄ aliquis scriptor in curia regis diligat filiam regis que sit duodecim annoz. puella vero iurat ei maritari et ip̄e econuerso. tempore vero elapso repperit eam tradere alicui nobili. ista vero puella recalcitrans

Summula Raymundi

et reclamans asserens se fore maritam cum notario illud cum iuramēto confirmasse. pater vero notarium extra regnū psteruens filiā alteri tradendo. illa vero puella nolens pmittere hoc ppter iuramentū nō mittat se cognosci ab alio. et quādo signum sponse sup caput ei⁹ fuerit positū ipse sa deponit se asserens vginem. Nunc queritur quid sit faciendū in tali cāu. Ad casum breuiter rñdet q^d de iure pmo marito ē tradēda. scilz ipsi notario salua meliori corectōe.

- .i. ppter fornicatōem tuā legitimā
Propter adulterium si dimittis mulierem
.i. sine muliere
Inuprus maneat sic dico reconciliari
s^c. mulieri .i. male agis s^c pctō
Si sibi nolueris nam si peccas in eodem
.i. lege filr .i. retinere
Conditione pari cogaris eam rehabere
.i. ordinē sac^r intrare
Claustrare poteris licet vxor adultera negat
.i. mulier coartari
Femina non debet cogi cum fure marito
.i. manere vir
Viuere. furari nisi desinat attramen ille
.i. clādestine
Si venit occulte coitum non denegat illi
.i. iura thori
Reddere si coitum vir non poterit mulieri
intor icatōib⁹
Sine veneficiis infectus pperuis sit
.i. cū alijs fraudib⁹
Sine dolis alijs coeundi pura voluntas
s^c ambob⁹ s^c exercere actū
Cum sit eis et non possunt dum tercius annus
.i. pcellerit
Prererit et maneat quod obest tunc dissociantur
.i. s^c celebratōe diuortij
Rege sub ecclesie nisi sponte velint simul esse
Si fore non poterit mulier saltem soroz hec sit
.i. deficiat s^c ad gnatōem
Si careat membris genitalibus iste vel illa
.i. ad iudiciōs
Quiq³ sui sexus iungatur ad inspiciendum

.i. cām expmāt
Qui rem iurati dicunt examine quoz
 .i. discretio s^o hoies
Causa ster occulta discreti iudiciumqz
 .i. postmodū .i. cū alia
Postea si coeat hic cum reliqua muliere
 cōpellit s^o mulierē
Logitur ad primam cōmuni iure redire
 .i. stricta in mēbro muliebri
Si nimis est arta mulier sibi subueniatur
 s^o aliq̄ .i. occulta medicina
Angento vel secreto medicamine que si
 .i. posse vident .i. trāfactis
Nil profunt aliam licet sibi ducere. lapsis
 .i. trib^o annis
Annis inde tribus alii si facta marito
 s^o mulier apta s^o viro
Decabilis fuerit eadem reddi sibi debet

Chic ponit alios casus matrimonii impediētes. quorum primus est iste. si aliquis dimittat mulierē ppter fornicationem. si nō vult ei recōciliari tunc debet manere castus. si aut non manet cast^o sed fornicat cū alia muliere tunc cogit redire ad pmā. sic pari lege fit q̄ mulier adultera non p̄ viro inhibere claustrū intrare si vult. ¶ **S**ecūsd casus ē iste: si aliqua mulier habet furē q̄ p̄tra suā voluntatē facit furtum. tunc null^o confessoz debet ei consulere q̄ maneat cum eo. nisi ip̄e velit desistere a furto. attamē si mulier nō maneat cum illo. z si vir in occulto venerit ad mulierē p̄tereret iura thori. tūc nō dz illi denegare. quia est illi legittima vxor. sed tal^o mulier non dz cū eo cubere in manifesto ppter mai^o periculum euitā dūne talis mulier videatur p̄iceps furti. ¶ **T**ercius casus ē iste. si aliquis vir est qui non p̄t reddere iura coniugalia. videlz coitum p̄p̄ cās accidētales. vt si esset intorricatus. ita q̄ est nimis frigid^o vel quod est infect^o alijs maleficijs. modo si tunc est am̄borum voluntas cocūdirz non possunt tunc debent ambo simul communicari ad tres annos. si tunc illud maleficium cessat tunc non debent separari. si aut illud maleficium non cessat tunc dñt ab inuicē separari. sed si volunt simul esse castre inuicem conmorari hoc possunt facere. sed si vna persona. siue mulier. siue vir nō velit sic cum alio manere. tunc debent separari. ¶ **Q**uart^o casus est iste. si vir vel mulier careat v̄sualibus. ita q̄ non haberz membra genitalia sic q̄ coire non possunt si esset defectus ex parte mulieris vel viri. tunc hoc debet mitti ad illos qui sunt iurati. Et isti debent valde occulte respicere ex parte cuius sit defectus talis operis coeundi. Et scdm hoc debent iudicare vtrum vir z mulier possunt reddere siue agere inuicem iura thori

Summula Raymundi

vel nonne quolibet d'zari suo sexui ad examinādū. & hoc d'z fieri occulte. & si defect' nō est ex pte mulieris tunc d'z redire ad maritū. Si at' defectus est ex pte viri vir duxit aliā tūc cogit ire ad primā & dimittere secundam. ¶ Quart' casus est iste. si mulier in vulua est nimis arcta ita q' vir non p't membris suū inducere sic q' eā carnalit' cognosceret tunc p'm medicos q' sūt scrutari seu expiri de talibus d'z eis s'buere medicamine se creto. ita q' reddat' abilis viro. s'z tñ elapsis tribus annis si tūc nō valet scit tunc p't fieri diuortiu inter eos. Si at' illa mulier est abilis alteri viro tunc de iure d'z redire ad p'mū vir. Nā quā rōe ē abilis viro secundo eadem rōe erit abilis viro p'mo.

¶ Notandū ex littera habet' q' impotētia est viciū corpis m'fimoniuū p'trahendū phibense diminuens p'tractū. & p'tingit aliq' ex defectu q'ntitatis videlz an t'ps det'minat'z an annos maturos in vtroq'z videlz ante duodecim annos in femella. & q'tuordecim annos in viro. Aliq' aut' p'tingit impotētia talis ex naturali dispōne. q' forte natural' est nimis frigidus. & illa frigiditas impedit m'fimoniuū p'trahendū: nō solū in viro sed etiā in muliere. Aliq' venit ex castratōe. vt si vir eēt castratus & p'bat' tunc hec est impotentia generandi. & illa castratio impedit plenē. Et iō d'r p'hs in libro de aia. Naturalissimū opm est in viuētib' spontāneā g'natōem non hūtib'z & non orbatis ex similibus similia generari. Ali' q'ndo impotētia cōtingit ex maleficijs. videlz ex incarnatōe mulieris. Et hoc p'tingit dupl'r. q' vel talis impotētia est t'p'alis ita q' solū ad modicū t'ps durat tūc non dimiuit m'fimoniuū p'tractū nec impedit p'trahendū. Si v' illa potētia ē continua & frequē tunc impedit m'fimoniuū cōtra hēdum & dimiuit contractū. vt p'z extra de corp' viciato.

¶ Notandū. ponat' casus q' aliquis mascul' accipiat vxorē quā h'z vel per tres mēses vel p' integz annū & censcat se eē frigide nature ita q' non pōt coire cū ea & dicat corā iudice q' non possit eā cognoscere p'p' frigiditatē tunc q'r'it v'z sit sepandus ab eavel non. si vxor: h'mōi frigiditatem affir'mat & iudiciū certū illō cognoscat tunc p'nt separari ab inuicē s'z tali rōe q' ipse mascul' non ducat aliā in m'fimoniuū. si at' aliā duxerit & illā m'fimonialit' cognouerit tunc red'rit & piurus. & tūc cōpleta p'nia q' illi desup in iungit compellit ire ad p'mā.

¶ Notandū. ponat' q' aliq's p'trahat m'fimoniuū cū puella de cēv' duob' cim annoz cū ipam velit cognoscere nō possit. illa at' mulier t'pe m'ebis incidat egritudinē magnā ita q' penit' amō fieret viro inutilis. tunc q'r'it v'z possint separari. R'ndent doctores si mulier p'traxit hoc a natura et non a lesione viri sic q' nō medicamine medicorū pōt sanari & viro abilitari tūc viro dat' p'tās ducēdi aliā vxorē. si at' in postez p' aliq' s'fidiū redderet' ab il' viro tūc d' iure vir tenet' redire ad p'mā. ¶ Tez ponat' in cāu q' aliq's cuius habeat v'nā filiā q'ndecim annoz tradat eā alicui viro i legit' timū m'fimoniuū: iste at' volens reddere debitum nature nō potēs p'p' in a bilitatē puelle. q' d' narās pentib' puelle m'f' d'o recipiēs eā adhuc videt eā esse xginem. & sic pentes dirigentes p' medicorecipiunt concilium ab eo qualiter facient. medic' conspiciens puellam cogitat eā eē virum & nō puellā. & sic p' incisionē manifestāt'ur membra virilia. sic q' omnia ad virum

redificata ibi appareat. tunc querit qd sit faciendū. Rūdent doctores iuris q
 ille vir p̄t ducere aliā vxorē s̄t̄t̄ puella q̄ est s̄ctā vir p̄t ducere aliā sic p̄t fi
 eri q̄ vxor m̄rimonialr duxit vxorē. ¶ Ultimo notādū: Donat q̄ aliq̄
 mascul' duxisset aliquā puellā in vxorē q̄ p̄ multos annos fuit incogni
 ta ab eo. ista puella differēs lram ad Ep̄m affirmās se eē incognitā petēs
 se separi ab eo. tunc querit vtz debeat separi. Rū. si mulier eēt in cā sic q̄
 exptū est p̄ discretas mulieres tūc mulier debet inducit informari vt in
 trat religionē vt in castitate do huiat. Si aut̄ vir fuerit in cā. tunc mulie
 ri datur libera voluntas p̄trahēdi cum alio. sed si vir postea redderet abi
 lis. tunc vxor. tenet redire ad eum.

¶ Ut dubitat. Donat q̄ aliq̄s comp̄hēdat vxorē suā in māifesto. p̄t
 qd eā a se remoueat istādo in alienis p̄tib' assumēs habitum religionis vt
 monialit̄ postea vir duc̄ aliā vxorē cū qua p̄trahat plures p̄ueros viuet
 te p̄. na vxorē qd p̄cipiens p̄ma vxor. eriat monasteriū repetendo vix suū
 tunc queritur vtz tenet redire ad eā. dimittere secundā. Rūdent docto
 res iuris. q̄ ille vir ē compellēdus vt relinquat sc̄dam & ducat p̄māe secū
 de mulieri datur libera voluntas p̄trahēdi vel ducēdi aliū vix vel mascul
 lum legitimum.

i. trāns .i. monasteriū .i. te nō p̄sentēte .i. tu vxor. s̄ illa vxor

Ingressus claustrum sine te tua sponsa redibit

s̄ vxor .i. desideras s̄ mulierē. i. postulāti. s̄ mulieri

Ab te si peris hanc nec poscenti sibi reddas

i. dicitū s̄ marit'. s̄ tu vir. s̄ vxor. i. quis. scz mlier

¶ Ira thozī quia nō suus es tua sit licet ista

i. te mortuo s̄ viro s̄ nos raymund'

De te defuncto reliquo nubat prohibemus

s̄ m̄rimonū .i. p̄pellor s̄ puellā. i. nō .i. p̄ucta

Ducere si cogor aliquam. nec sit mihi iuncta

i. carnalē s̄ carnal' s̄ carnalis s̄ mulierē

¶ Come pater meus aut frater bene ducit eandem

s̄ mulieri. i. integer s̄ ep̄s

Si nō consensus illi purus fuit in me

s̄ legitima scz carnalis scz vir vel mulier

Et vxorē mei fratris si tu genuisti

i. filiā .i. diure s̄ m̄rimonialr filia

¶ Prolem femineam licite mihi iungitur ista

p̄vel .i. filia mea .i. ecōuerso itelligit dyuro

Sive mea nata casus conuertitur ille

s̄ legitima. scz carnal' carnal' s̄ ē nouerca

De muliere mei patris que nō mea mater

i. genita. i. p̄ua puella p̄vel. s̄ p̄ueris .i. copula

¶ Coita filiola mihi siue meis. bene nubit

Sumula ragnmundi

.i. tatr .i. tenere des .i. punctionis
Sic de personis teneas tibi sanguine iunctis
.i. alteri^o prochie. i. mlier s^c plebanu. i. accesserit. s^c mlier^e.

Si gregis alterius ouis ad te venerit illam
s^c mrimonafr .i. tu^o prochian^o. i. p^oroze legitia.

Non tuus agnoscat aries pro coniuge donec
.i. illd. i. liquet .i. ista mlier .i. ab omi viro

Hoc constat q^d sit ouis ista solura marito
.i. d^o alia villa exns .i. trasit s^c plebanu.

Et asculus alterius ville si venerit ad te
.i. d^o ppld s^c plebao s^c legitie s^c aliquā

De grege commisso tibi non ducat de iure probatur
.i. solut^o .i. tādus .i. legalit. i. attestat

Q^d sit liber ab hac donec de iure proaatur

Hic autor ponit alios casus circa mrimoniū q^d p^omus est. si aliqs vir
sumeret puellāz ipa cureret de viro iurādo ordine. tunc vir p^ot eā postu
lare de ordine. Et hoc facto. si tūc puella postulare d^o viro copulā carna
lem. tūc p^ot ei denegare. rō ē. q^d ipa vouit castitatē vt ois monialis fac^o q^d
intra claustrū. Si āt vir postulare d^o ea iurā p^ogalia. tūc ipa mlier tene^o
reddere viro. Et pena illi^o mulier^e est. q^d si ille vir moreret q^d ipa nūq^d nu
bit alteri viro. Deinde m^o s^c bdit h^om casum. dicens si aliqs p^o violentiam
cozū sumere vxorēz ipa p^ot necessitatem p^osentit sed non cognoscit eam
carnal^o. post p^omissionē. tunc ipē discedente ab ea seq^ote die z immedie
tunc fratr. s. h^o. vel p^ot p^ot sumere eandē mulierē. dein s^c bdit cū casum dis
cens. q^d al. q^d p^ot ducere filiā vxoris sui p^oris s^c tali p^obitōe si illa filia nō est
sua siue carnalis sui p^oris. vbigrā. si aliquis vir duceret viduā q^d vidua ha
beret filiā ab alio viro. si tunc p^ot sumit viduā. tunc fili^o illi^o p^oris p^ot sume
re filiā illi^o viduez si tunc ille non sumit filiā sui p^oris cum ipa nō est filia
ei^o h^om carnē. sed solū h^om vocē. Deinde s^c bdit q^otum casum dicens. si vxor
fratris alicuius ipō fratre mortuo sociatur alteri viro z pariat filiā cū eo.
tunc frater p^oris viri p^ot ducere filiā quā habuit cū scdo viro: sic p^osimilit
si placeret filio tunc p^ot dicere soroz ē p^oris viri. Ex hoc āt sumunt iuriske
ynā regulā. q^d p^ot p^ot ducere m^osem. z filius filiā quā nō genuit pater illi^o.
Deinde s^c bdit q^otum casum dicens. si aliq^o cēt ouis. i. parochiana veni
ret ad te z vellet ducere maritū de tuis prochianis. tunc talis plebanus
non debet ei aliquē arietē dare. i. virū d^o suis nisi pus sciat q^d illa mlier sit
solura a quolibet viro ne postea diuortiu inter eos celebraret. Deind s^c b
dit vltimū casum dicens. q^d aliquis mascul^o alteri^o ville non debz sume
re aliquā vxorē d^o grege commisso nisi p^obatur q^d talis vir cēt libere cō
ditōis. Rō est. q^d vt forte apposita ē vel h^oet alios casus impediētes ma
trimonium.

Circa lrām notādū. q^d vxorem alicuius intrare religionē p^otingit du
pliciter. vel em copula carnalis fuit pus p^otacta vel non. si p^omo. tūc nō
debet intrare religionē sine consensu viri. nec vir sine consensu mulier^e

nisi ambo intrarent ordinē. Si autē copula carnalis non p̄cessit tūc absq̄
velletiri ip̄a p̄t intrare ordinem quia tutius securi est d̄o h̄uire i castita
te q̄ mundane viuere. Et id̄ secundū h̄ic sustinet̄ e non p̄mū. Itē si vir
est vetus et antiquus et mulier iuuenis. tunc ip̄e licite p̄t intrare religionē
Et hoc est v̄m si de eo non p̄sumit̄ incōr̄nētia. Et si tunc vir v̄duerit d̄t
licentari ad religionē saltē mulieri legitima consentiente.

¶ Secdo est notādū p̄ modū dubitationis. v̄t d̄ns Ap̄st̄ic⁹ habeat disp̄s̄
sare de matrimonio contractoyt si vir sine consensu mulieris intraret re
ligionem. v̄trum tunc vir posset desponsari cum domino Apostolico sic
q̄ in religione permaneret sine consensu vxoris legitime. R̄s̄d̄etur q̄ n̄.
quia papa non dispensat in illo cāu cum tali et in q̄ pluribus casibus. v̄n
de domiuis Apostolicis p̄mo non habet dispensare contra articlos f̄s̄
dei christianez contra generale statutum ecclesie rhomane. sed ip̄e Apo
stolicus contra statutum q̄d non est om̄ino generale sicut de continētia
sacerdotum vel aliorum huiusmodi bene potest dispensare. Et tamen
aliqui dicūt. q̄ dominus Apostolicus potest dispensare p̄tra generalem
statutum ecclesie. Secdo domin⁹ Apostolicus non habet dispensare cum
his que s̄t̄ contra statutum monachoz nisi ex magna cā. sicut s̄t̄ Augu
stinenses minores p̄dicatores qui non d̄nt̄ habere aliqua b̄da p̄p̄ria. quia
illa dicunt̄ mendici. et ergo papa non dispensat cum istis et si hoc facerz cō
tra statuta iuris faceret.

¶ Tercio Ap̄st̄icus non h̄t̄ dispensare in his que in sua natura s̄t̄ mal̄a.
v̄t illa que s̄t̄ phibita in statutis rhomane ecclesie. sicut ē symonia et hu
iusmodi. Quarto Ap̄st̄olic⁹ non dispensat cum bigamis. sed qui ordi
nat̄ biguū ad sacros ordines cum istis domio⁹ Ap̄st̄olic⁹ p̄t dispensare.
V̄timo domin⁹ Ap̄st̄olic⁹ non p̄t dispensare contra dicta Quagelij san
cti. sed b̄n̄ p̄t dispensare contra ius naturale.

¶ Tercio est notandū de casibus. p̄mus est iste. Ponatur in cāu q̄ aliq̄s
p̄noctans in domo alicuius ciuis et filia hospitis circa eum reperatur q̄
nondum eam cognouit et cogitur p̄violētiam eam obfuar̄e ip̄e facit p̄
missum q̄ eam velit obfuar̄e sequenti die receberz ab ea. tunc queritur
v̄trum ip̄e sit coactus eam obfuar̄e vel non. Ibi responderetur. q̄ si talis
est coactus ad eam p̄violētiam et non cognouit eam carnalit̄ post p̄
missum. tunc non tenetur redire ad eam siue eam obfuar̄e. Sed illam
puellam bene potest matrimonialiter ducere pater vel frater eius v̄l ip̄e
potest licite recedere cū dispensatione epi. si aut̄ ip̄am cognouit carnalit̄
post p̄missum. tunc nulla modo posset sepeari ab ea sic tenetur eā obf
uare. Item q̄ magis est. si ip̄e socius cognouisset filiam ciuis p̄violē
tiam anteq̄ pater venisset. et tunc postea p̄violētia cogretur eā ducere n̄
staret m̄rimonium.

¶ Secd̄s casus ponat̄ in cāu. q̄ p̄r et m̄r mutuo h̄rēt filios et postmoduz
eueniat q̄ v̄n⁹ illoz h̄ret cām sepationis. sic q̄ sn̄ia diuortij diuulgat̄ con
tra ambas p̄sonas. et si tunc postea secreta se m̄rimonialit̄ cognouissent
et generarent filios et filias. tunc dubitat̄ an tunc filij essent particeps pa
terne hereditatis vel v̄trum essent pueri legitimi. responderetur q̄ non. q̄
p̄mū pueri fuerunt legitimi anteq̄ sententia diuortij erat d̄. uulgata.

Summula raymundi

Si autem ultra suam diuortii remansissent generassent illi essent illegitimi
et sic tunc ex parte non dicitur esse princeps paterne hereditatis. ¶ Tercius casus ponatur
in casu quod aliquis sit diues sicut dicitur fenum fuisse de quodam rege fracie quod cum sua
uxore gignere pueros non poterat tamen puer pulchre dispositionis a mercatori
bus fuit ductus induerunt aureis et regalibus indutus et erat sibi repositus et post
modum fecit uxorem suam iacere in puerulo dicens eam peperisse eundem puerum et si
tunc iste rex per diuinam gratiam post octauum annum siue alium nouum filium legiti-
mum obtineret. tunc quod utrumque cum secundo dicitur esse princeps hereditatis. Et ponatur quod
iste primus puer credat se esse filium legitimum siue volens habere partem hereditatis
et non separe ab hereditate. tunc queritur quod sit faciendum. Ad hunc casum
duplex respondetur. nam quidam sic dicunt quod talis puer primus non potest esse princeps pat-
ne hereditatis. Et si penes hoc admitteret tunc peccarent mortaliter face-
rent rapinam de propriis bonis et hereditates proprias filiis suis legitimum aufer-
rent. Ponatur quod aliqui mulier duceret uxorem quam crederet esse liberam quam tamen prius
uxorem legitimam habet. tunc queritur utrum cum prima debeat contrahere vel cum secunda. ibi
respondetur per distinctionem vel ergo ista mulier sciuit uxorem istam habuisse aliam vel non.
si sciuit. tunc in momentum non stabit nec esse obsequare dicitur si non sciuit hoc esse
duplex vel ignorat simpliciter vel per illud tempus interim quod eum habuit. si tunc
prima mortua dicitur esse obsequari. Si autem primo scilicet quod ipse ignorauit simpliciter quam
accepit esse postea sciuit et insuper illi commansit. tunc non potest eum ducere post
mortem prime mulieris. ¶ Quartus casus est. ponatur in casu quod aliquis vir cum mu-
liere aliquo diuitum inuicem promississent et postea vir vellet separe ab ea. et ponatur
coram iudice eam ancillam et petit separe ab ea. tunc dubitatur utrum illa sit sepanda
ab eo. ibi respondetur quod si talis arguit eam carnaliter per quod ipse iudex audiuit eam esse an-
cillam. tunc non tenet separe ab eo. Si autem non arguerit eam carnaliter ipse debet eam ancillam
coram iudice. tunc ipse vir tenet restituere pecuniam quam cepit a dote. et sic
tunc separe in nomine domini. ¶ Quintus casus. ponatur quod aliquis diaconus habens uxorem
legitimam et episcopus velit separe eum ab ea per excoicationem et ille nihil aduersus
tat suam excoicationem. tunc queritur utrum episcopus dicitur esse compellere ab hoc quod eam di-
mittat. respondetur quod si talis voluerit transire ad ordines sacros tunc ipse licite potest
eam dimittere tunc post eius laudabilem conversionem potest promoueri ad sacros or-
dines iuncta illi penia de super. ¶ Sextus casus. ponatur quod aliquis faciat sibi de
spoliariam puellam vel viduam propter pecuniam vel diuitias ita quod si vellet eam
fraudulenter accipere habere trans in calceis siue in ocreis dicat iterum quod ego
trans in supra istam trans. ego ducam te in uxorem dicitur trans quam habet in calceis et am-
bos sententibus deponat terram de calceis dicens se non ambulare supra istam
trans quam denotat. Tunc queritur utrum talis sit sepandus siue non ex videtur quod sic.
quod ibi in primo fuit tractatus conditionaliter. ex eo quod ipse promissit eam ducere intrinsece
quod transiret supra istam trans quam in calceis vel in ocreis haberet. et quod videtur quod ibi
esset solutio de sepatio. In oppositum est forma matrimonij videtur dicitur quod de prius
ritus non separe nisi mors. ibi respondetur quod talis non sit sepandus ab ea. quod ibi illa
probitio non impedit matrimonium. quod ecclesia non iudicat de occultis sed solum
de manifestis. ideo illa fallacia eam non fallit. ¶ Ultimus casus. ponatur quod aliquis
ducatur in quam habet strictam vuluam et eam non potest cogitare carnaliter tamen ista ipse gne-
tur et ponatur ulterius in casu quod aliquis cum vna contraxisset matrimonium
nium. Sed non dum copula carnaliter fuisset secuta ille non existens in bal-

neo semel virile emittere. puella aut sibi desponsata ad eundem locum venire
 sicut narat comentatorz albert^{us} in secretis mulierz tunc ponat vltorius q^{ue}
 matris illi^{us} trahat semē viri^o ei^{us} vidēs puellā ab eo incognitā esse im^o
 pregnatā nō volēs eā ducere dices eā cū alio viro esse fornicatā tūc q^{ue}ritur
 quid sit faciendū in tali cāu. ibi rōdet breuiter stante meliori correctōne
 si puella p^{ro} h^{ab}e firmū testimoniū p^{ro} naturales p^{ro}hosz p^{ro} alios viros idone
 os circa hanc materiam q^{ue} impregnata sit a semine illi^{us} ipse tenet eā dus
 cere. Sed si sec^{us} fuerit non teneat.

.i. duasyxores matrimonialr .i. aliq^{ue}

Si duxit binas mulieres legitimas quis

vix relinq^ut. s. tu iudex. i. cogere .s. duxit

Nunc vt dimittat debes arcere secundam

.s. mulierē mulier copulata fuit .s. vir^{us} sez q^{ue} dimittat scdm

Hanc econuerso si nupserit illa duobus

.i. deme .i. impediētes p^{ro}mū p^{ro}tractū

Accipe legitimos casus interuenientes

.s. in exēplo .s. mulier .i. tua p^{ro}anguinea. fortassis

Ut si prima tua sit neptis vel tua forte

.i. tu amica p^{ro} v^{el} p^{ro}ma mulier. s. p^{ro} baptisimū vel p^{ro}firmatōem

Affinis vel soroz hec sit tua spiritualis

**Hic sup addit alios casus dices. si aliq^{ue} h^{ab}et vxorē legitimā ille non
 debet ducere aliā. Si aut ducit aliā tunc ipse dz cogi ab h^{ab}et rebeat ad pri^{us}
 mā hoc est tm dicere. Si aliq^{ue} vir sumeret duas vxores ad thoz legitimū
 tunc sacerdos dz vix cogere mediāte iure vt dimittat scdm mulierez et
 māeat cū p^{ro}ma. Et h^{ab} quertit sic. si aliq^{ue} mulier h^{ab}et duos viros siue ducerz
 duos viros ad thoz legitimū tunc sacerdos debet eā cogere mediāte iur
 re vt dimittat scdm vixz maneat circa p^{ro}mū hoc est vey si cā legitima n^{on}
 adesset. q^{ue} si vir h^{ab}et duas vxores z illi postmodum declarare q^{ue} p^{ro}ma
 mulier esset de affinitate viri z infra q^{ue}ntū gradū tunc ibi p^{ro} fieri legatio.
 Et tunc manere dz circa scdm mulierē.**

**Circa trām notādū. q^{ue} rō l^{ite} r^{em} sctm Thomā est ista q^{ue} q^{ue} nobā mōbo
 est p^{ro}tra ius naturale vnam p^{ro}sonā habere plures viuges. Etia est p^{ro}tra
 ius scriptū p^{ro}mū p^{ro} sic. q^{ue} finis matrimonij est plis g^{ra}tio z ipius ad lau
 dem dei educatio. mō q^{ue}uis vnus vir poterit plures secundare mulieres
 tamē filij plurimaz vxorz non p^{ro}nt simul bene educare ad laudē dei p^{ro} p^{ro}
 mulierz rixas. Sed tamen min^{us} licet v^{el} nā mulierem plures viros habere
 quia plures viri non secundant mulierem sed bene secunditatē impedi
 unt vt p^{ro} de publicanis mulieribus. Etiam q^{ue} sit cōtra ius scriptum p^{ro}
 p^{ro} Aplm dicentē alligat^{us} es vxori noli querere solutōem. sed q^{ue} duē secū
 dā primā viuente petit solutōem p^{ro}me mulieris vt constat quoniam a p^{ro}
 ma recedit z secunde mulieri adheret.**

**Item matrimonium significat v^{el} nionem christi cū ecclesia sz signuz
 z signatum debent se p^{ro}formare z inuicem correspondere sed hoc nō facit
 v^{el} nio mulieris z duoz virorum nec v^{el} nio viri z duarum mulieruz quā**

Summula Raymundi

re potius non dicitur in matrimonium.

Secundo est notandum: quod ille casus quem Raymundus hic ponit ista firmiter et stricte ligat quod si paganus qui haberet plures uxores converterent ad fidem tunc deberet scrutaris interrogare ab eo quam prius sumpseret sive duxisset. et illam tenet retinere alias aut dimittere.

Tercio est notandum. quod illud impedimentum autem hic tangit in lege est inter illos qui habent plures uxores et istud impedimentum vocatur ligamentum. Et dicitur esse illud cum quis alteri coniungitur carnaliter in matrimonium et impedimentum ligationis non soluitur cum quando aliquis coniungitur altere carnaliter secunda copula carnali. sed etiam reus quando aliquis coniungitur alteri dummodo intuenit consensum de presentibus per extra de sponsa.

Quarto notandum. quod causa propter quam vir poterit dimittere uxorem est nimia et inordinata fornicatio et cum ipse dimittit eam non potest aliam cogitare sed moderamen prorsus si tunc uxor ab eo non est carnaliter cognita et aliterque admittit adultera est. quia uxor matrimonium est inter illas licet ibi carnalis copula non sit secuta.

Quinto notatur ponatur casus quod tempore naturaliter veniat unus fur ad hospitium unius qui habet pulchram uxorem et volens intrare a marito audiatur qui surgens quasi credat talez extra domum circumquaque ambulante tunc fur incipiat per hostium accedens uxorem sed illius uerbis ipsa se agitudo quofacto recipiat vestimenta aliquat recebat. Et marito reuente ad uxorem volens eam consolaret tunc ipsa respondet dicens tu apud me fuisti hic et me se agitat sic cognouisti carnaliter. Tunc dubitatur ex quo audiunt ipsa esse cognitam a fure ut ipsa sit tenenda pro adultera et ut ipsa sit sepanda ab eo Respondetur quod non ex quo ipsa credidit fure fore maritum eius et fuit decepta per uerba furis tunc non est ab eo sepanda: Si autem fure nouisset non fore maritum eius et fornicationem cum eo commisisset. tunc esset adultera et sepanda ab eo.

.i. uxor .i. uitas uxorem leprosam

Si tua sit coniunx infecta licet fugias hanc

.i. accipe .i. non potes uxorem .i. quousque

Ducere non debes aliam donec moriatur

requirit quideam mulieri .i. nutrimenta

Ipe fides quod uult des corporis huius alimenta

ualeas casteviuas. scilicet potes abstinere. scilicet mulier leprosa

Si potes abstinere si non eadem tibi carnis

.i. tribuat .i. transgressor legitimi thori .i. aliam mulierem agnoueris

Debita persoluet vel adulter eris aliunde

.i. huiusmodi in medio virili .i. dimittat uxor

Si vir castretur sua nunquam deserat illum

scilicet relinquit mulierem .i. illa sustinet defectum

Femina nec uir eam quocumque modo pariat

Hic magister ponit alios casus de matrimonio dicens si tua mulier est infecta cum aliquo uenenosum uel cum aliqua infirmitate uel cum lepra tunc propter

Alia causaz matrimoniu3 potest dissolui separie post separatōez vñ dissola
 tōez vir non debet sumere alia vxore nisi ipa sit mortua & si ipa est indiget
 & egena tunc vir tenetur ei procurare & dare nutrimentū & coquois. Tūc
 ibi (Si potes abstinere) vult tātū si masculus potest tūc debet continē
 ter viuere vel sicut qz velut coire tunc noscat vxore leprosa3 siue infectā. ne
 aliunde adulterium committat Tunc ibi (si vir castratur) magister pōit
 documentū aliud siue aliū casuz dicens si vir puaretur mēbris sexionali
 bus siue genitalibus quocunq3 modo hoc fieret tunc ipa mulier nō de
 bet eū ppter hoc deserere & econuerso si mulier occuparetur apostemati
 bus vel alijs infirmitatibus per tres vel per sex annos vel plures tūc p
 terea vir non d3 mulierē delinquere.

¶ Circa lrā3 nota: Ex quo vir vxor sunt vna caro cū hoc aio inuicē cō
 morari. Et si vir tunc non potest habere abstinentiā carnis vnde tunc de
 bet postulare debitū carnis. ex quo ipa esset infecta cū aliq̄ veneno vel cuz
 aliqua infirmitate vt lrā dicit sic erit dubiū an ipē d3 postulare iura cō
 iugalia ab ipa vxore infecta an ab aliena non p̄mū. qz sepatio est facta et3
 non scōm. qz si alias faceret fieret adulteri. Ibi r̄ndet d3 textū q̄ mu
 lier leprosa siue veneno infecta debet ei psoluere debitū thori ne fiat ad
 ulter. Et hoc est vey si ipē vir nullaten⁹ p̄t coitu carere.

¶ Secūdo est notādū. magister in lrā ponit duos casus p̄mū de lepra: s̄m
 de castratōe siue de inabilitatōe q̄bō dñt intelligi dūmō accederēt post
 copulā carnalē. qz ante copulā carnalē tā lepra q̄ castratio ipedit matris
 moniū & trahendūz diminuit contractū.

¶ Tercio est notādū d3 sc̄m Thomā p̄mū infecta lepra post copulā carnalē
 licet tenet viro reddere iura & iugalia non aut tenet viro cohabitare. qz
 non tā cito inficit q̄s ex coitu sicut ex frequēti cohabitātōe. Si aut alē cō
 iugū possit abstinere meli⁹ esset quiavt sic possent generari. Puri leprosi
 vel ipē vir et quādoq3 possent infici ab ipa muliere vt d̄t lrā & si potes ab
 stineas. Tē filij debent manere cū sano ne inficiantur. Et dicit littera
 (Cocere nō debes alias) & ibi innuit tantū q̄ lepra non est ipeditū ipe
 diens m̄rimoniu3 & tractū.

¶ Mercio ē notādū. q̄ simplicia spolia lepra supueiēte licite p̄nt dīstūs
 p̄t solui sanus ab copulā maritalē p̄sumendā cōpelli non d3 vt patet
 de iugio leprosoꝝ capitulo vltimo.

¶ Quarto est notādū. q̄ vir san⁹ cū muliere leprosa d̄ necessarri3 p̄uide
 redyrt ē d̄ viciu3 & v̄stitū & i3 istū sunt sepati ab inuicē p̄ hoc ne alē ab al
 tero interficiat tñq̄ ad eoz bona q̄ possident separi non p̄nt.

¶ Quinto nota. Ex lrā habetur q̄ ipē vir post copulā carnalē si sit ipō
 tens qui pius fuit potens. tunc mulier non debet euz relinquare p̄ hoc
 & consimiliter econuerso. Si ipa mulier postq̄ est cognita a viro sit ipō
 tens & ei inepta tunc ipē vir p̄ hoc non d3 eā dimittere Rō illi⁹ ē talis. qz
 matrimoniu3 est vinculū indissolubile quod stabit p̄ totā vitā iugatorū
 non interueniente adulterio.

¶ Vltimo notandū. q̄ consiliū est iste qui est mag⁹ apt⁹ ad coitū & tinent
 viuat ne fiat adulter. Omis em̄ ille adulter est qui cognoscit aliā vxorez
 & suo legitima muliere.

Summula Raymundi

s. mulier p̄ma in articulo mortis simplici fornicatōe. i. florasti

Si sit in extremis quā similiter violasti

p̄missione .i. ducere cessante

Atq; fidem dederis hanc ducere velle. fugato

i. infirmitate .s. mulierē .i. d. tali puirio

Adorbo si ducas a liam periurus es inde

p̄niam habeas .i. p̄tractū .i. dissolue. h̄ ē cū scda muliere dz manere.

Digne peniteas pactum non solue secundum

.s. carnalr .s. p̄cubina

Post iuramentum nisi cognita sit tibi prima

.s. manifeste .i. dispōsare mulierē sic dictā

Si mihi iurasti q̄ velles ducere bertam

.i. dispōsas sic dicta. i. matrimonii .s. cū scda

Et ducas agatham cōtractus tunc stabit et tu

.i. q̄ false iurasti .i. cū tormētis

Q̄ male iurasti debes exoluere penis

mulierē. s. vir .s. vxor .s. mulier inuit⁹

Quam tu duxisti tua non erit illa coactus.

.s. mulier .s. vxor .s. mulierē. i. volūtaria. i. reuenisti

Hece eadem tua sit ad eam si sponte redisti

.s. mulier. i. p̄sensuz p̄bz. s. vir. s. mulieri p̄sentē. s. alteri viro

Si tibi consentit nec tu sibi nubere nulli

mulieri lilitū est .i. donec mortu⁹ es .i. inhihet

Quic licet vsq; tuam post mortem non prohibet lex

.s. vix .s. mulierē .s. inducēdo aliā vxorē

Ducere te reliquam nec cogere te valet illud

.s. mulierē .i. pecunias

De si duxisti quia promisi tibi nummos

.s. nūmos .s. deberim tibi viro .i. ista defraudatio

Et nullos dederim non sepat iste dolus nos

¶ Hic magister sup̄ addit alios casus de matrimonio dicēs: si aliq; hāberet p̄cubinā quam sump̄sisset per verba de futuro & cū iuramēto et si tūc illa incurreret infirmitatē egrotare lōga infirmitate si sup̄iuerit & p̄stine sanitati fuerit restituta & tales conduceret aliam tūc ille d̄ facto est periurus sed tamen cum scda muliere manere debet & dz agere p̄niam de periurio & hoc est verum si primam concubinam post iuramentum carnaliter non cognouit. Quia si sic tunc tenetur redire ad p̄mam & dismittere secundam. tunc ibi (Si mihi iurasti) vult si aliq; iurauit sumere bertam ad thorum legitimū & sumeret eius sororem videlicet agatham tūc illud matrimonii stabit cū agatha: ip̄e tenet satisfacere iuramento cū p̄nā. & hoc est v̄p̄ eo sciētē q̄ sump̄sit agathā. Tūc ibi quā duxisti sup̄ addit aliū casum dicēs. si aliq; duceret vxorē coacte tūc si tenet

Summula Raymundi

Sexto notād. ibi (Si me duxisti) diceret q̄s tūc tñ iura dicūt q̄ fraus
et dol⁹ puniri dñt. s; hui⁹ oppo^m videt h̄ in hoc cau. Rñdet q̄ tal⁹ dol⁹ n̄ pu
nit a iure. iō q̄ ista vir et q̄ dāmō dolose. p̄ter finis debiti m̄imonij intē
tōem cōtraxit m̄imonij. nā magis p̄t pecunias et diuitias quā p̄t p̄
licatōem cōtraxit. Secō iō. ius non punit illū dolū ne malef. cōdaret vi
am et occasiōem repudiādi suas vxores. q; facili⁹ alios posset allegare in
hui⁹ dolo. Et ille dol⁹ nō sufficit tollere essentialia illi⁹ m̄imonij sic facit
error: conditiōis vel p̄sone. q; ista duo impedimenta tollunt cōsensum. s;
cum isto dolo de quo loquit lra fiat bñ consensus.

Dicitio natādū. dcm̄ ē sup̄ in lra. Si iurasti. Rō hui⁹ lfe est. q; m̄imo^m
fundat̄ in cōtractu dēminatō. sed iuras nullā velle ducere nisi bertā fa
cit contractū indēminatū. eo q; plures vocant̄ hoc noie berta. Si ḡ iste
certez dēminate cōtraxit cū agata tūc stabit ibi p̄tract⁹ indissolubiliter.
Itē rō illi⁹ lre vici; quā tu duxisti est iste. q; consensus liber est dē essentia
m̄imonij: et h; se quodāmō sicut forma eēntialis ipi⁹ m̄imonij. Et s̄m
p̄m. forma est que dat esse rei. idēq; deficiēte forma rei tunc nihil sit
ḡ deficiente cōsensu alteri⁹ p̄sone contrahētū q̄ntū ad illā p̄sonā si erit
m̄imonij. Si aut̄ altera p̄sona contrahētū cōsentit q̄ntū ad illā erit ma
trimonij vt dr̄ lra. ḡ s̄bit q; etiā talis p̄sona non p̄t nubere alteri non ob
stāte q; altera p̄sona alteri nubat.

.i. iuramēto p̄firmas s̄ m̄imo^m

Si iuras nolle mulierum ducere post hoc

s̄ mulierē

s̄ tu

Contrahis. iste manet contractus. confitearis

.i. s̄m iuramētū cōmisisti

Quod male iurasti domino facias satis inde

s̄ tu

.i. abiuras

s̄ pctā

Si semel abstineas peccata: lapsus in ista

s̄ pctā

.i. reiterare

s̄ dcm̄

Non iuras eadem non p̄petrare. sed hec te

intelligere

.i. iuramētū feceris

Scire volo quotiens iuraueris hoc rotiens tu

s̄ p̄petrat⁹

.i. p̄niam .i. fuisse

Pro iuramentis penas absoluerē debes

Nic m̄gr s̄bit alios casus d̄ m̄imonio dicens. si aliq; iurauerit nol
le sumere vxorē: iuramēto factor aliq; tpe clapo sumserit vxorē. an tūc
iuramētū ipedit contractū. Rñdet lra q; non. q; p̄tract⁹ ille stabit. sed ipse
d; satisfacere dō p̄ iuramento qd fecit. Tunc. ibi (Si s̄) autor pōit aliū
casum p̄ modū doctric; volens si aliq; abiurauerit pctā s̄l p̄missa nunq̄
velle facere. et si tūc ille relabit̄ in eadē pctā tūc nūq; apli⁹ d; iurare se nol
le cōmittere talia pctā. imo puniēd⁹ ē q̄riēs apli⁹ cōmiserit iuran. etū.

Circa lram̄ nota. q; m̄gr h̄ tāgit aliū ipedimētum ipediēs m̄imonij
contrahēndū. d̄minuēs p̄tractū qd vocat̄ error fortue. s; tñ illo nō si f̄
cit ipedire m̄imo^m p̄hendū ē d̄minuere p̄tractū. s; bñ error conditionis

Secundo nota circa istu casum p̄mū si iuramentū et votū eēt solēnia. tūc hoc iuramentū impedit m̄fimoniu p̄trahēdū d̄ quo iuramento solēnē dcm̄ ē supra. vt si aliq̄s pmoueret ad ordinē diaconat⁹ vel s̄bdiaconatus tunc facit iuramentū solenne. et si tūc ille p̄trahit m̄fimoniu. tunc tale iuramentū et votū solēne impediūt m̄fimoniu p̄trahēdū et diminuūt p̄tractu z ḡ lrā auriotis dz̄ intelligi d̄ simplici iuramento non solēni.

Tercio notādū. q̄ si aliq̄s abiurat pctā p̄us cōmissa et postea relabitur in eadē pctā tūc ipse tenet dupl̄r penitere. nā tenet penitere p̄mo de iuramento. sc̄do d̄ pctō cōmissō quotienscunqz illō ammō fecerit.

Quarto nota. Aliq̄ estimāt q̄ pctā semel p̄missa et cōfessa si sc̄dario ea dē pctā pagerent q̄ tūc illa pctā reuiuiscerent q̄ q̄ndā viua fuerūt. sed alij dicūt. q̄ pctā s̄l cōmissa et cōtrita dē deplāta n̄ reuiuiscūt si iterato cōmittunt. q̄ illoz dñs nunq̄ recordabit. nec et̄ p̄mū pctm̄ dz̄ q̄s bis p̄fiteri saltē si cōfiteat̄ alicui q̄ h̄z auctoritetē ob solūcōdi. q̄ alias diuideret p̄fessionez et sic tunc cōcurrerent diuidentia circa sac̄m qd̄ non dz̄ fieri.

Quinto notādū est s̄m̄ sc̄m̄ Thomā et s̄m̄ Ios̄tiē. q̄n̄ q̄s iurat iuramentū ḡnalez non obligat se ad ip̄e alē. tunc ḡnalitas p̄fessionē et obscuritatē parit. si ḡ inuiḡit casum inopinatū d̄ q̄ si q̄s cogitasset cū iuramentū fec̄ nullo fecisset non tenet hoc iuramentū adimplere z ḡ d̄ in lrā) Si iuras nolle. et. **A**lia cā eiusdem littere ē. q̄ iuramentum quo quis iurat non velle ducere vxorem non ligat ambas p̄sonas. sed solum iuramentū. ḡ si durit mulierē amplius non solum sui est iuris. sed et̄ mulieris. q̄ tenetur satiffacere iuri. ex eo q̄ h̄z mulierem vicz p̄manēdo cū ip̄a redder̄ ei debitum carnis cū petit. s̄ exigere debitū carnis ab ip̄a sine pctō non p̄t. Sed dices. nunq̄ tale iuramentū impedit m̄fimoniu contrahēdū et videtur q̄ sic. q̄ om̄ne iuramentū quod sine piculo p̄t adimpleri nō debz̄ iritari sed magis p̄fici. sed q̄ tale iuramentum sine periculo p̄t adimpleri. imo et̄ in salutē aie. eo q̄ non ipedit hoiem q̄ntū ad celestia regna. igitur istō moderādū ē iuxta p̄dicta.

s̄ v̄ro i   s̄ tu vir   .i. nō velle
Legittime coitum si iuras reddere nolle

.i. q̄n̄ s̄ a te
Cum petit hic dico quod iurasti nihil esse
s̄ a te p̄petrato   .i. p̄sensuz adhibuerit

Hic iuramento si non consenserit ip̄a
.i. ex postulare. s̄ v̄ro   .i. p̄iugalit̄a

Querere non tibi do consortia carnis ab illa
s̄ mulieris   s̄ v̄ro   s̄ mulierē
Huius post mortem tibi ducere non licet vllam
cōmittis   .i. i tpe in dicto   .i. diminuā

Si facis in banno contractum non reuocabo
.i. corrigere dēs. i. post tps̄ in dictū

Corrige post bannū te consilio sapientum

Summula Hammundi

Hic m^r sup addit duo documēta dicens. si vir fecit votum p̄tinentie in
tyoro legitimo muliere nō p̄sentietur si m̄lier postulare vellet debitā car
nis dices sic nō posse carere. tūc lz fecit iuramētū p̄tite tñ dz soluere debi
tā mulieri. Si at m̄lier fecit p̄sensum ad votū p̄dictū seu iuramētū. tūc vir
non tenet p̄soluere debitū carnis. qz tunc hoc factū ē in voluntate ambo
rum. Et si ille idē vir q̄ iā fecisset votū viueret donec mulier morerē tūc
nunq̄ post mortē illi mulieris deberet cognoscere carnalr. nec debez ali
am ducere matrimonialit. **D**ein m^r s̄doit s̄m documētū dicens qz
si aliq̄s p̄traheret m̄rimoniu q̄n eēnt infōicta ecclīay. tūc hoc m̄rimoniu
stabit. lz lūgēda s̄ p̄ctā eo qz ip̄e fecit p̄tra mādatū ecclīe t̄ idē viueret s̄m
p̄siliū sapientū v̄ roze sui p̄fessoris.

Circa lrām nota. qz qñ aliq̄ m̄lier non p̄tinent viuerē. tunc iuramē
tum est illicitū non dz tunc iurare p̄tinentiā vite ne mai^r p̄cū s̄i s̄i m̄
currat. S̄i r̄ oīm qz vir non dz p̄tinentiā vite viuerē cū scit se h̄re v̄ro:em
que p̄tinent viuerē non p̄.

Secūdo notādū. lz non est licitū qz aliq̄s iurat nolle reddere debitū car
nis p̄p̄v̄ro:ū sue. eo qz tenet ei reddere quoties ip̄e vir fuerit p̄cū a mu
liere. lz tñ cū timore dei. vñ t̄p̄ib^r sacris cū hoies dūt cōicare vel pascha ces
lebrare. tūc ad m̄r^r vir p̄ q̄tuo:or vel sex dies a p̄p̄v̄ro:ē dz abstinere. et il
lud iuramentū intelligēdū ē non eēlicitū qñ v̄ro: non p̄sentit v̄ro. p̄t tñ
vir ex p̄sensu sue v̄ro:is p̄tinent viuerē.

Tercio nota. qz si aliq̄s iurat tenere votū p̄tinentie ita qz post mortē lo
gicū in v̄ro:is nūq̄ alia velit ducere v̄ro:ē. tūc illd ē h̄uādū et si tunc post
mortē mulieris tenet p̄tinent viuerē. lz si aliq̄s meliciose eā abiurat et odi
ose. tūc illā penā. p̄dolo: et ir̄aube h̄re dz. qz ip̄a viuerē non h̄z illi^r posse ad
debitū carnis exigendū. **Q**uarto notādū qz interdicitū ab ecclīa p̄
tres dies ip̄edit m̄rimo^m. p̄trahendū. sed non diminuit p̄tra ctum.

Quinto notandū. lrā d̄t. Si s̄is in bāno:ibi m̄r^r p̄ hoc innuit qz p̄dā
s̄t p̄a in quib^r inh̄bet qz non dz fieri m̄rimo^m. vt ē t̄ps aduēt^r d̄m̄. et sic d̄
alijs d̄ quib^r patuit supra. vñ istis sacris t̄p̄ib^r contrahi possunt sp̄sialia
et etiā m̄rimonium qd̄ solum p̄sensu p̄trahitur. sed p̄tractio v̄ro:is ad solē
nitates nuptiar^r p̄hibetur.

Sexto notādū. qz in p̄p̄firo p̄ bānū p̄t intelligi sn̄ia ex cōicatōis. qz ip̄
si ex cōicato oia sacra denegā vt infra patebit. lz tñ ex cōicat^r si p̄hit m̄r^r
mo^m cū aliq̄ m̄liere v̄l v̄gie. ille p̄tract^r stabit. lz p̄m̄ia agere dz p̄ inobediē

Ultimo nota. Rō hui^r s̄c est: qz oē iuramētū (tia ecclīe.
sicut v̄ro:ū p̄supponit possibilitatē. lz qz s̄z Al̄p̄m vir q̄ ad reddidē dz debi
ti carnis n̄ ē sui iur^r s̄z v̄ro: et ecōuertio. lz qz s̄m iuristas. null^r p̄ iuramētū
suū dz alteri facere p̄iudiciū. igit̄ nec vir p̄ iurare castitatē sine p̄sensu mu
lier^r. Si at mulier p̄sentiret iuramētū staret. et tunc d̄berēt mutuo viuerē
re sicut frat̄ cū sorore. vñ s̄m iura. qñ vir iurat se nolle reddere debitū car
nis seu iura p̄iugal̄a. tūc s̄ iuramētū p̄dit ius exigēdi debitū carnis. lz n̄
ius reddēdi ex q̄ h̄n h̄z in p̄tate sua. lz ē in p̄tate sue v̄ro:is etiā p̄dit ius re
ducēdi alia v̄ro:ē post mortē illi^r. Rō ē: qz q̄ntū in eo fuit. tunc v̄ro:ū p̄tine
tie commisit v̄ro:ū. s̄ tenet h̄uare in quantum melius potest. credo ta
men meliori iudicio interueniente et de discussione fortiori. si aliquis ab

iuraret reddere debitū carnis vni certez legitime vxori q̄ p̄ istā iuratio-
nem non p̄dit ius ducendi aliā vxorem p̄ma mortua. nec et p̄dit ius exi-
gendi debitū carnis ab ista secunda muliere. cum sic simplr n̄ p̄misit ab-
stinentiā. Sed si littera intelligeret q̄ si aliquis abiuraret coire cum n̄. u-
liere simplr exlter. tūc lrā in xitate simplr. Tunc ibi (Corrige post ban-
num) Dñs filiandū est talib⁹. q̄ faciāt p̄niam d̄ illo q̄ fecerunt cōtraflā-
tutum eccliez q̄ scābalizauerunt ita eccliam. Dñs p̄dicte p̄sone ita clādc
stine m̄fimonium contrahētes magno se supponunt piculo. nā possz al-
ter alteram dimittere de facto cum alia cōtraheret sic in adulterio ma-
nere. q̄ p̄mum m̄fimonium p̄bare non potest p̄ defectum testium. et
go d̄ in textu. corrige post bānum.

^{s̄ vel xgo}
Si begvina deum s̄posum p̄celegerit atqz
^{s̄ voti capillos} ^{s̄ xgo}

In signum crines p̄scideret ista marito
^{i. tale m̄fimo^m nō p̄t reuocari}

Si nubit nupta maneat. sed peniteat hec

^{i. castravit. s̄ p̄inētie} ^{q̄trahere m̄fimo^m}

In fregit votum prohibetur nubere talis

^{s̄ talis xgo} ^{i. si cōtraxit nō p̄t reuocare}

Ne nubat prohibe. nuptam noli reuocare

^{s̄ viro. i. copulata. i. xgo n̄ h̄is annos p̄bbatis}

Impubes si sit tibi desponsata puella

^{inhalat hāc desponsatōem} ^{i. duodecim annoz}

Frizat hoc factum si vult cum sit duodena

^{copula carnalis} ^{i. āncefferit}

Rarius amicitia si non p̄cesserit vlla

^{marito nō cōsentiēte} ^{copula carnalis}

Inuito sponso si non cōmixtio carnis

^{talis puella} ^{m̄fimo^m. s̄ vir}

Intererit potest claustrari contrahet iste

^{s̄ muliere. s̄ nubere. s̄ puelle. s̄ claustr}

Cum reliqua si vult hinc non exire licebit

^{s̄ xgo} ^{copulari}

Hoc licet ipa velit nec deinceps nubere cuiqz

¶ Hic auto: s̄biungit alia documenta d̄ matrimonio dicens. si aliq̄ xgo
eligeret deum in sponsum. et in signū illius p̄cindat crines suos ita q̄ si
at feculo difformis. tūc ipa nunq̄ p̄sumeret legitimari. et si postmodū le-
gittimat vel nubit. tunc ozeā manere nuptā. sed dz p̄niam agere de tali
iuramento seu voto. sed m̄fimonium reuocari non p̄t. Deinde s̄biun-
git aliud documentū dicens. Si aliqua puella teneret iuuenis desponza
retur ante annos pubertatis. tūc postq̄ ipa venerit ad annos discretōis
seu pubertatis potest reuocare illa sp̄salia. i. m̄fimonii p̄tractū. et hoc est

Summula ragnmundi

vey si copula carnalis inter eos nō ē secuta: et ipsa pōt claustrari sine uelle spōsi. et si spōsus postularct eā d claustro nō dz exire ad eū cū illo cōmorādo. nec ipsa postmodū dz nubere alteri uiro.

¶ Circa lrām notādū q hoc q auro: intēdit in lrā ē intelligendū d voto simplicis. qz hoc impedit mīmo^m p̄trahendū. sed nō dimiuit p̄tractū. vt licet aliq̄ uigovet puella in signū voti in ētie deponeret crines. tū deposito criniū non solēnsat votū. Et lz dcm̄ sit quat̄ votū solēnsat. tū ad mīmo^m dirimendū sufficit votū solenne qd solēnsatū fuerit p̄ susceptōem sacri ordinis aut p̄ p̄fessionē factā alicui religioni p̄ sedē aplicā approbatē vt p̄ extra de voto et voti redemptōe.

¶ Scdo notādū. lz actū ipi^o p̄tractū quē impubescōmittūt p̄nt reuocare cum se uiderint deceptos tpe pubertatis etiā si pater p̄traxerit p̄ filia ipsa p̄t reuocare qñ añ tps pubertatis non h̄ysum et rōem debitā. tñ si p̄senserit postmodū animō reuocare nō p̄t. et iō ipis pueri ponunt tutores vsqz ad decimū quartū annū q̄ ipos regere dnt vt vtuose viuāt et eorū bona ne inutiliter p̄sumant.

¶ Tercio notādū. q sola copula carnalis reuocat vxores d claustro. ideo si aliq̄ puella discureret a viro ad claustrū copula carnali nō puia non dz redire. et ipse vir p̄t p̄trahere cū alia. et hoc est vey si non dederit p̄sensuz q ipsa possret intrare religionem.

¶ Quarto notādū. dicerz quis. tñ sepe supius dcm̄ ē q votum impedit mīmo^m p̄trahendū et dirimit p̄tractū. quō hic dz q nō dirimit p̄tractū R̄fir q supius dcm̄ intelligitur de voto solenni. lz hic auro: loq̄tur d voto simplicis: qz p̄ abscisionē crinis vel come manu p̄pa non solennizat votū. Et intelligitur hec lrā fm̄ hoc cū dt in signū crinis abscindat. Si vō tal̄ puella vel vgo faceret votū solēne sic q solenni abscideretur coma. si p̄traheret mīmo^m nullum cēt.

¶ Quinto notādū. p̄ meliori intellectu lfe q sz iura puella dz pubes in duodecimo annoz mascul^o in decimo q̄rto anno. et isto tpe mascul^o et mulier p̄nt sibij nuicē cōmisceri. Nūc dz in textu (irritat) Et rō ē. qz ad mīmo^m req̄rit p̄sensuz volūtari^o q̄ vltari^o p̄supponit deliberatōem et discretio nē. sed qz mascul^o ab q̄rtodecimo annoz mulier ab duodecimo anno carēt discretōez matura deliberatōe. iō tunc nō h̄nt p̄sensuz voluntariū. et ex p̄nti añ hoc tps nō p̄nt p̄trahere mīmonū. Vñ si hec puella d q̄ in lrā viderit se delusam cū puenerit ad duodecimū annū p̄t illū p̄tractū mīmonū nisi irritare. vt dt lrā: et hoc est vey si istā irritatōez nō p̄cesserit copula carnalis. Et hoc dt iō. qz in multis vigor nature et malicia p̄cupiscētie sup̄plent etatē. ita q carnaliter se cōmiscēt ante tps. si q̄ in decimo aut duodecimo anno fuerit carnalis copula pacta stabit mīmo^m.

s^o in vxorē s^o ancillā

Ancillam liber si ducat et hanc putat esse

.i. nobilē s^o liber

.i. vxor

Ingenuā. si vult nō sua spōsa manebbit

s^o secuta carnal copula

Inter eos q̄quis fuerit commixtio carnis

.i. delusum

Quum se deceptum videt atq; scienter ad eius
s^r p̄gicēdo eā carnalr s^r vir .i. vxor

Trāteat amplexus semel iste sit hęc sua sponsa
s^r ē intelligēdū

Sic ecouerso si nupsit libera seruo

Chic auctor addit alios casus d̄ m̄rimonio dices. si eēt aliq; nobilis et li-
 ber petēs vxorē nobilēz liberat̄ daret sibi ancillā. q̄uisille liber p̄gic̄at eā
 carnalit̄ dū peceperit se delusum p̄t reuocare m̄rimoniū. sed dūz liber sc̄i-
 uerit eā ancillā esse et defug eā p̄gic̄at carnalit̄. tunc stabit m̄rimoniū nec
 p̄t reuocare. Sise est. si aliq; nobilis vel libera sumeret aliquē hūi et puta-
 ret h̄re libez.

Circa lrām notādū. q̄ tale impedimētū d̄: eē impedimētū p̄bitōis. et
 cū hoc cōmittit̄ error p̄sone. vt patuit sup̄za.

Scdo notādū. q̄ ille q̄ ē huilis p̄bitōis nō p̄t petere sepatōem a libera
 p̄pter p̄bitōem. si at nobilis vel liber peteret. tūc possct fieri sepatio. Et si
 militer si liber duxerit liberā quā putaret eē ancillā. tunc talis error non
 p̄t dirimere m̄rimo^m.

Mercio notādū. q̄ vir liber q̄ duxerit ancillā: cognouerit eā fore acil-
 lā. si non intēdit eā retinere ampli⁹ nō d̄z eā p̄gic̄ere. q; si eā p̄gic̄at post h̄.
 tunc eā repudiare non p̄t.

Quarto notādū. q̄ p̄t istā p̄bitōem ille q̄ trahit cū aliq; d̄ q̄ capit cauti-
 onēz fideiussores q̄ sit libera. et tñ postea p̄cipit eā eē ancillā. p̄t iste liber
 statim ab ea separi si vult.

Quinto notādū si vir liber duceret ancillā quā putaret liberāz ip̄e li-
 ber postq; sciuerit fore acillā eā p̄gic̄eret carnalr. n̄ p̄t eā repudiare.

Ultimo notādū. q̄ p̄bitio libertat̄ plus restringit hoicm q̄ aliud acci-
 dens. Et iā p̄cessus ḡnatōis p̄t vtilitatē carnis sp̄ inclinat ad pessimum
 nā si aliq; fuerit huilis om̄e ḡnatum erit huile q̄ talis p̄bitio pot⁹ impedit
 m̄rimo^m. Et iā p̄ fuiturē p̄t impedire finis m̄rimonij. scilz. p̄lificatio. q̄
 huus est s̄b potestate sui dñi. vel ancilla s̄b p̄tate sue dñe. q̄ non p̄t vir h̄re
 potestatem vxoris huilis p̄bitōis nisi p̄sentiente dño. Dñ notandū q̄ dūz
 bus mōis liber non potest repudiare ancillā si eam duxerit. Primo q̄n
 do scit eā eē ancillā. et q̄ d̄ lrā. hoc remouēdo (hāc putat eē ingenuā) Se-
 cundo si ignoraret eā eē ancillāz postea ciuerit et tñ eque hūi p̄gic̄it eā car-
 naliter verbis vel factis. tunc tenetur eā iterum huare. q; quod semel pla-
 cuit amplius displicere non potest. xv̄ videtur placere. p̄pter carnalem cog-
 pulā s̄bsecutā.

.i. marit⁹

ad habitādū

.i. vxor

Si vir eat rhomā māsurus ibi sua sponsa

s^r vir

.i. n̄ tenet̄ seq̄ si p̄grinat

Jure sequatur eum. nulq; si sit peregrinus

.i. thoro legitimo

Si sponsum thalamo susceptum deserit vxor

Summula raymundi

^{s^c aliqd tal'vroz} ^{s^c maritū}
Et fugit in claustrū fugitiua redibit ad ipm
_{no} _{signo} _{i. oñdi}

Si certo poterit exanime virgo probari

_{.i. pbat}

Sexus iuratus examinet hoc mulieris

_{palpatōes} _{.i. aspect⁹}

Per digiti tactus aut intuitus oculorum

¶ Hic autor ostendit alia documēta de matrimonio dicēs. Si aliqd ex-
ret patriā relinquēdo. p^{ri}ā vroz alibi cōtrahēs morā. tūc mlier tenet se
qui vix. et hoc evēy si vir non fit vagabund⁹ et instabilis. vt sunt ioculator
res vel phistulatores. qz si sic eēt. tunc honesta mulier non dz eum sequi.
Deinde s^odit secundū documētū. si aliqd spōsus haberet spōsam q̄ p^{ri}ma
nocte cureret d̄ eoz intraret claustrū. tunc illa sponfa fugitiua debz redi-
re ad virum nisi p^otactum membri seu p̄ intuitum oculoz possit certis
tubinaliter p^obari q̄ cēt⁹ vgo.

¶ Circa lrām notādum. q̄ ex q̄vire est caput mulieris. iō si vir intendit ha-
bitare alibi. siue rhome. siue athenis dūmō ip̄e velit esse stabilis. mulier
honestaz p^oba tenetur sequi virum. si at vir esset instabilis et vagabundus.
tunc mulier non obligatur eum sequi nisi voluntarie hoc velit facere. vt
faciunt vroz ioculatorz et phistulatoz. et h^o. Et si in cāu vroz alicuius io-
culatoris aut viri vagabūdi seu instabilis cū seq̄ recusat et non p̄t aliq̄ ius-
re ad hoc cogi.

¶ Secūdo notādum: q̄ p̄ aspectū corpis aliq̄ mulier p̄t p^obare vginem. et in
istō est pot⁹ ei credēdum q̄ viro. Et istā p^obatōem testari dñt honeste mu-
lieres que diligent hoc examinare dñt p̄ tactum vel p̄ visum vt docet lrā.
Et si reptum fuerit q̄ illa sit vgo tunc talis si velit intrare monasteriū
p̄t manere in claustrō sponfo nolente. Si vgo fuerit inuenta q̄ sit corru-
pta. tunc cogit ad maritum suum redire.

¶ Mercio notādū. stante illo cāu q̄ sponfa diceret se eē vginem et spōsus
dictaret oppositū dicens se ipam cognouisse carnalr. tunc dubitatur quid
sit faciēdū. R̄r. q̄ iurat⁹ sex⁹ mulier dz examinare spōsaz tūc ille mulie-
res dñt iuramēto affirmare q̄lis spōsa sit. et si approbat cēt⁹ vgo p̄t manere
in claustrō. si at corrupta fuerit. tūc tenet redire ad spōsum.

¶ Ultimo notādū q̄ rō p^{ri}me partis est. qz s̄m Ap̄sm. vir ē caput mlieris
q̄ mulier tenet sequi vix sicut cetera mēbra suam caput: ergo cōpellēda
est mulier ad cōhabitādum viro suo et ad sequēdum eū si alibi vult habi-
tare et morā trahere. sed sec⁹ est si iuerit rhomā peregrinādi causa vel aliū
de ad mercādum: qz tunc non necesse est mulierē sequi vix nisi velit hoc
ex p^o voluntate facere. ergo dicit littera (nūsq̄ dum sit pēgrin⁹) Item
p̄ secūdo cāu sciendū q̄ quis virgo desponsata eēt vel etiā in lecto cuz
viro dormiuerit. si nō est cognita carnalr ab eo p̄t intrare religionē vt se
pius superius dictū est. sed post copulam carnalē non potest intrare reli-
gionē. qz iurafauit magis religioni q̄ matrimonio. quia illi magis fauēt
q̄ plus congruit saluti anime. Sed religio ex quo ei annexa est p̄tinētia

magis colligit salutem anime seu promouet q̄ matrimoniu. q̄ p̄tinētia
est magna virtus vt superius dictum est.

Si de fonte leuat vxor mea quem generauit
.i. de baptismo. s̄ puer .i. p̄duri

Ex alia. p̄iudicium non coniugii sit
.i. corrigat facta .i. voluntarie

Dumiat ecclesia si sint commissa scienter
s̄ aliq̄ nō facere p̄nt s̄ legitime

Nec iuramenta nec vora querunt mulieres
.i. p̄sensu maritorū s̄ faciūt votū. i. p̄sensu p̄ris

Absq̄ viris facere. sic non pueri sine patre
s̄ directe .i. contrahat

Linea descendens de te nunq̄ tibi nubit
.i. acta. i. ratificānt s̄ p̄fecte etatis extrā

Facta valent vidue. sed filia filius extra
s̄ illa vota

Annos que faciunt confirmo nec reuocabo
.i. cū meo p̄iudicio

Non cum iure meo debet transuocere sponsam
.i. in alia parochia .i. ius meū s̄ sponsa

In reliqua villa mea portio pendet ab ista
intendas

Si numerare gradus mihi vis consanguinitatis
.i. debēt poni in p̄mo gradu s̄ carnales

Huius p̄ncipium dant fratres atq̄ sorores
.i. q̄ vn̄ ab altero distat .i. in q̄nto gradu. i. p̄nt contrahere

Alter ab alterutro quinto membro bene nubit
.i. ad lineā lateralē .i. cupis

Ad transuersalem transi si nubere queris
s̄ linea. in q̄nto ḡdu s̄ q̄rtovel t̄cio

Illa loco quinto non infra dat tibi sponsam

Hic autor ponit aliam particulā in qua dat alia documēta circa ma-
trimoniū occurrētia. et s̄ quattuor in numero. Primū ē q̄ vxor non de-
bet separari a marito suo ob eam cām q̄ leuauit pueri mariti sui ex alia
muliere generatū de fonte baptismatis. s̄ si fecerit ip̄a hoc scient̄ ecclesia
debet eam punire. Sc̄dm̄ documentū est q̄ votū non tenet qd̄ vouet p̄
mulieres legitimas sine p̄sensu mariti. et hoc non possunt facere pueri
sine p̄sensu parentum. Sed vidue hoc facere p̄nt. similē filius et filia si
fuerint extra thoz legitimū in annis maturis possunt facere iuramen-
tum aut votum. Tercium documentū est q̄ sponsa nō debet duci d̄yna
villa in aliam nisi portio legitima detur d̄o plebano. Quartū documē-

Summula flagmudi

tum est q̄ qui p̄tendit numerare gradus p̄sanguinitatis bz fr̄es ⁊ soroz
responere in p̄mo gradu. ⁊ illi qui distāt ab inuicem in quinto gradu si
ue in linea ascendente siue in linea transuersali tales contrahere possūt
⁊ capere se mutuo.

Circa l̄ram notādum p̄mo. q̄ ratio p̄mi documētī est talis qz: cogna
tio sp̄ialis adueniēs m̄rimoniō p̄sumpro non fr̄agit m̄rimoniū: ergo si
v̄xor alicuius leuat p̄uex d̄ fonte sacro quē genuit ei⁹ marit⁹ d̄ alia multi
ere non dirimit m̄rimoniū q̄uis ibi generat cognatio sp̄ialis. que si sus
isset añ p̄tractū m̄rimoniū sepasset m̄rimoniū p̄trahēdum.

Scdo notādū. q̄ v̄xor alicui⁹ leuās p̄uex mariti sui genitū d̄ alta mu
liere d̄ sacro fonte. vel hoc facit sciēt̄er vel ignorat̄. si facit sciēt̄er ipa p̄u
niri d̄v̄t d̄t l̄rā. si ignorat̄er non ē puniēda.

Mercio notādum circa s̄m documētum q̄ p̄sone volētes vouere vo
tavel ea emittēre debent esse libere conditionis. etiam d̄nt h̄re etatem le
gittimā ad vouēdum p̄pter p̄mum religiosi vouere non debēt. p̄opt ses
cundū p̄ueri qui non d̄v̄venerunt ad annos discretōis non possunt voue
re. **Q**uā aut̄ religiosi non possunt vouere sine disp̄satione est idco. quia q̄
cunqz non habent liberam seu p̄p̄riā volūtatez non p̄sūt alteri vouere vel
suā volūtate d̄mittere. sed monachus non habet liberē volūtatem. q̄
monachus non potest vouere. **C**onsequētia tenet. **S**ecō maior p̄batur
ex dicto p̄hi. qz nihil dat quod non habet. **M**inor p̄batur. quia om̄is mo
nachus dedit volūtatem suam superiori. vt abbati vel priori q̄n̄ ip̄e scē
p̄fessionem.

Quarto notādūz circa terciū documētum q̄ p̄sus illius documē
ti quidā textus h̄nt in capitulo de sepulturis sed nō est vis v̄tz h̄ic v̄l ibi
exponunt. **S**ed si querat̄. q̄nta ē portio b̄ada v̄o plebano d̄ sponsa q̄n̄ d̄s
cit ad alium locum. **D**icit q̄ hoc d̄z teneri s̄m loci consuetudinē diu ob
suatā. dum m̄mū non sit contra statuta canonum. qz consuetudines d̄ sa
cris canonibus recedētes non d̄nt obfuarī.

Ultimo notādū circa q̄rtū documētū q̄ mod⁹ numerādi grad⁹ p̄san
guintat⁹ tā in linea recta q̄z transuersali patuit sup̄ circa l̄ram istā **S**p̄o
s̄ hoib⁹

Omnibus est votum solenne tenere necesse
i. vtile

s̄ voto. s̄ hoī *i. recedere s̄ rotū*

Nec ab eo cuiqz concedimus ire. sed illud
i. facilioz. i. variis

In leuibus mutes tibi si nimis est onerosum
i. cū dispensatōe maioris *i. variatio*

In inanimibus stet maioris mutatio talis

Hec est v̄tima p̄s istī capitulo in q̄ auto: ponit aliū cām aliq̄s respiciē
tam m̄rimoniū bicēs: q̄ q̄cunqz facit solenne votū d̄z illd̄ suare. sed si ob
debilitatē corpis tale votū cōmode nō posset adimplere. tunc posset v̄ti
medicamine cū p̄silio idonei p̄fessoris. scz q̄ tale votum sibi alleuiat ex
aut̄tate ep̄i vel alteri⁹ sup̄ioris ⁊ in leui⁹ mutes.

Circa istam notandum. qd pns ista loquitur solum de voto solenni. de voto autem simplici nihil dicit. illo tamen non obstante valde necessarium est votum simplex teneat et impleat. de scripto est. vouerit reddite deo vfo. **Do**do diceret qd aliquis. ideo autor pns est insufficientes. ex eo qd no determinat de voto simplici. Rndet qd autor non est insufficientes. qd supius dcmi e qd ipsa ecclesia cogit ad votum solenne pficiendum: non ad votum simplex. vn qd unqz trahit votum solenne huic denegat omne factum christianitatis. et ideo ipsa ecclesia cogit tale ad istud votum pficiendum.

Secundo e notandum. ex qd ista pns facit mentionem de voto tunc videtur e de ipso voto: Un votum sic diffinit. Est alicuius boni cum deliberatione facta pmissio. **Q**ue dicitur notant alicuius boni qd si aliquis pmitteret malum non e tenendum nec esset reprobatus si ipse infringeret votum non peccaret.

Mercio e notandum. qd votum solenne fit tribus modis. Primo p ordinem sacrorum iuramentorum. vt. diaconatus. subdiaconatus. et ceteris. qd diaconatus e subdiaconatus. **S**ecundo votum solenne fit p ingressum religionis. et hoc in professione. **T**ercio fit p habitum susceptum. vt si aliquis recipit habitum religiosorum. i. monachorum. pfectorum. et si euius specialiter habitum professionis. et specialiter sub hoc fecit votum. si tunc transgreditur. e fractor voti solennis.

Quarto notandum qd hoc votum fit tribus modis. primo cum deliberatione. scdo cum firmo proposito. scdo cum obligatione de quibus modis etiam supra patuit.

Quinto e notandum. qd aliqui homines sibi obligati ad votum etiam patuit supra in multis casibus. **Q**uia monachi non obligant ad votum illud qd e contra regulam ordinis. scz qd faceret votum qd vellent dimittere ordinem vellent ire et alienare onus. **S**icut furiosi non obligant ad votum. **R**atio e. qd non sunt capaces suar rationum. **S**icut famulus non obligat ad votum illud qd e contra voluntatem dñi sui. vt etiam pus dcmi est.

Sexto e notandum. qd ad commutationem voti requiruntur duo. primo autoritas qd nullus potest cum seipso dispensare. 13 requiruntur e ille qd hz autoritatem vt eps vsq pa pa. qd hinc postulem dispensatio seu voti pmutatio est vigor ipsius iuris p cum ad que spectat misericors relaxatio. et qd dicitur in ista. In manibus Nat maior est. **S**ecundo requiritur causa sufficientes que quis non tenet seruare votum. nam si causa sufficientes superabundauerit votum nequaquam allenuat.

Septimo notandum hinc Raymundum. votum onerosum in leuius commutandum. vt ieiunium in elemosinas. **I**tem si quis vouit peregrinationem et pre infirmitatibus non potest complere. tunc expese quas esset consumpturus et labor et filia dñi in alios pios actus conuertit.

Ultimo e notandum. vtrum votum augmentat meritum. **E**t videtur qd non nam omnis huius de voluntarie placet magis illi qd huius et de iure. sed omnis huius et ex voto huius et de iure de voto. sed huius sine voto huius libere. **I**tem videtur qd votum non augmentat gratiam. **I**n oppositum autem est magister Iniaz et doctores theologie qd volunt qd votum augmentat meritum. et declarant hoc sic. qd si non tunc claustrales seu religiosi inutiliter facerent professionem qd tunc ab hoc ret tota christianitas. **R**ndet qd qd actus qd fit per votum potest fieri dupliciter. **U**no modo in equa charitate sicut ante. **U**ltimo modo in minori charitate qd antea. si primo

Summula Raymundi

tūc huiusmodi in tali est maioris premij meriti. Si autē scdo mō tūc huiusmodi istud a votivo deo impensum est minoris precij remunerationis quia dum cor non orat in vanum lingua laborat.

hōiem s^c m^rimonii nos raymundus

Omnem contrahere prohibemus in ordine sacro
dñs aplicus cāu

Personam. nisi papa p^us dispenseret in ipō
malefic⁹ s^c cleric⁹ recedere m^cleficū clericū

Si malefactor hic et ab ordine cedere. ius hunc
coartat vxorē m^rimonialr. sine dispēlatōe

Compellit. nunq̄ sponsam ducat sine papa
in aliq̄vicio s^c cleric⁹ p̄ q̄ crimine sniam

Crimine si rapitur quo p^omeruit capitalem
q̄ interficiat s^c secularis clericū .i. p^us

Andictam. iudex non iudicet hunc. nisi p^umum
degradet clericum

Ordine de sacro deponat ep̄s illum

¶ Postq̄ autor in p̄cedentib⁹ capitulis determinavit de aliquib⁹ sacris. h̄
iā in p̄nti capitulo determinat de alio sacro. scz ordinis. Et dividit in duo
p̄mo determinat d^o ordinib⁹ sacris. Scdo incidentalit̄ determinat de mona⁹
chis fugitiuis d^o claustr⁹. Prima ps adhuc in duo. p̄mo determinat d^o ordini
bus sacris. scdo sp̄cialit̄ regredit̄ sup ordinē ei⁹ materiā p̄tractādo. scda ibi.
(Si laicus) Prima adhuc in duo. p̄mo facit qd̄ dictū ē. scdo ponit quod⁹
dā documentum de clericis maleficis. scda ibi (Crimine si rapit) Quā
tum ad p̄mum dicit sic. omnis p̄sona exnō in maiori ordine sacro n̄ p̄t cō
trahere m^rimonii. nisi hoc fiat p̄ dispensatōem pape. et si eēt aliq̄s sacer⁹
dos q̄ postea fit malefactor irregularis ita q̄ postea puaret officio et bñ
ficio. tūc ille adhuc nō p̄t intrare m^rimonii p̄p̄t characteres indebiles ei
impressos. sed si fuerit constitutus in minoribus ordinibus. tūc talis p̄t
p̄cedere ad m^rimonii sine dispensatōe. vel p̄vlteri⁹ p̄moueri

¶ Circa istam nota q̄ ordo est duplex. scz ordo sacer. et ordo nō sacer ille
vocat⁹ minor. videlz acolitatus. et alij inferiores de quib⁹ dictū est p̄us
ibi (Quoniam) et illi p̄stituti in tali ordine minori non sacro p̄nt cō
trahere m^rimonium sine dispensatione pape. Rō huius est. qz si tales ab
stinere nō p̄nt. tūc melius est cū legitima muliere aiaz suā saluare q̄ cū
multis illegitimis dānari eternalit̄. Et s̄vltorius in ordinib⁹ sacris. p̄ce
berent et abstinere nō possent. tūc ipi fornicatōm cōmitterēt et maxie pec
carēt. qz tūc chr̄m corde in mūdōz manib⁹ pollutū in altarib⁹ tractarent
vñ quidē merita. Nāgere cū gaude meretrice q̄lit audes. Palms pol
lutis regē tractare salutis. Itē. Si missaz die p̄us ap̄lerus meretrices.
Abis ad antra stizis qm̄ chr̄m crucifixis. Et iō st̄ in minorib⁹ ordinib⁹
exantib⁹ meli⁹ ē nubere q̄ nimisyri p̄ luxuriā. Sz ordo sacer ē vt ordo sb
diaconat⁹ diaconat⁹ et p̄sbyterat⁹. et isti cōmutari nō p̄nt. naz exnō in ill
ordinib⁹ n̄ p̄nt p̄trahere nisi p̄ dispensatōem pape qz secesit votū solēne per